

HELSETILSYNET

Geahčču mánáidsuodjalus-, sosial- ja dearvvašvuodabalvalusaid hárái

Rolle

Funn frå landssundsovervaka med barn og avrøysing i 2009 viser at det er for omtrent like mange foreldre som ikke må kjenne til at barna blir tatt godt i mot når de er svak fag. De meir enn halvparten av barna som har behov for å børstast, har ofte kona som tar vare på dem.

Barn i barnehage har ofte konen som tar vare på dem.

Det er også økt antall saker i 2009.

Hvilken kordom kan en trekke?

Gjennomgangen beskriver et generelt inntrykk av at det er få klager på behandling i psykiatrisk helsevern. Det er imidlertid at det finnes flere

Ikke var registrert noen rettighetsinngrep i psykiatrisk helsevern i perioden 2004–2006. Klagen kan derfor være en viktig kilde til informasjon om hvem som det står til i helsetjenesten, i tillegg til at klagene kan v inne av stor betydning for de patientene det gjelder.

Sisdoallu

Eallit riidduiguin.....	3
Go vuorrasat ožžot vuoinjñašgáldnanvigi – lea go dikšu doarvái buorre.....	4–7
Bággejuvvon dearvvašvuodaveahkki buhcciidruovttuin.....	8–9
Mánáidsuodjalus hupmá beare unnán mánáguin	10–13
Movt doahttalit dearvvašvuodabargit iežaset dieđihangeatnegasvuoda mánáidsuodjalusa hárrá?	14
Oaidnemeahttun mánát	15–16
Logut ja diedut	17–26
Dearvvašvuodageahču almmuheamit.....	27

Almmuhan: Stáhta dearvvašvuodageahču.

Ovdasvástideaddji doaimmaheaddji: Lars E. Hanssen

Doaimmahujoavku: Mariann Aronsen, Berit Austveg, Lise Broen, Magne Braaten,

Helge Høifødt, Finn Pedersen (jodiheaddji), Anne Solberg ja Nina Vedholm.

Gráfalaš hábmen ja deaddileapmi: 07 Gruppen.

Govat: Inger Sandved Anfinsen Kobolt Design

Sámegillii jorgalan: Berit Margrethe Oskal

Bordojuvvon Times new Roman 10,6/12,2 pkt. Cocoon offset deaddileapmi.

ISSN 1501-8083

Geahčedieđáhusat interneahdas:

Prentejuvvon gihppagiid sáhttí dingot dáppe: Statens helsetilsyn, Postboks 8128 Dep, 0028 Oslo, telefovndna 21 52 99 00, fáksa 21 52 99 99, epoasta: trykksak@helsetilsynet.no.

Komenttaid ja gažaldagaid sáddet deike: tilsynsmelding@helsetilsynet.no.

The Annual Supervision Report 2010 is also available in English on the website of the Norwegian Board of Health Supervision:

Muhtun artihkkaliid gávnat sámegillii Dearvvašvuodageahču neahttabáikkis helsetilsynet no

Eallit riidduiguin

Olu Stáhta dearvvašvuodageahču áššiin leat riidovuđogat. Min bargu ja min mearrádusat digaštallojuvvorit olu oktavuđain. Nu várra galgá leat jus geahčoorgána barggus galgá leat mihkkege ávkkiid. Stáhta dearvvašvuodageahčui lei 2011 goitge oalle erenoamáš jahki danne go oassi almmolaš digaštallamis ii lean dušše min áššiid birra, muhto maiddái dan birra movt mii doaimmahit iežamet geahču. Lea olu leamaš dan birra movt bálvalusvuostáváldit, oapmahaččat ja bálvalusfállit galget sáhttít buktit árvalusaid min bargui.

Dát lea dehálaš digaštallan. Mii galgat bargat dan ovdii ahte buoridit oadjebasvuoda ja buoridit kvalitehta dain bálvalusain maid pasieanttat ja geavaheaddjít ožžot. Dát lea vuodđun buot geahčodoaimmain. Geahču dagaha ahte maiddái dat mii ii doaimma bálvalusain boahťa eambbo oidnosii. Mii jáhkkit ahte dát lea guhkit áiggi vuollái meilde lasiheame luohttámuša bálvalusaide.

Nuppi dáfus galgat mii iežamet barggu bokte sihkkarastit bargiid riektesihkarvuđa. Dát manjemus ii leat dušše bargiide alcceaset dehálaš, muhto maiddái mii galgat leat oadjebasat das ahte Norgga čalgobálvalusain leat bargit geat dustet geavahit iežaset bálvalusvuostáváldiide buorrin maiddái váttis ja moalkás hástalusaid dáfus. Duostilis fágaolbmuid haga, geat beaivválaččat nákcejít dustet hástalusaid ja váttisvuodđaid olmmošlaš liekkusuđain ja fágalaš gelbbolašvuodđain, jávká sihke oadjebasvuhta ja kvalitehta bálvalusain.

”
Mii galgat
bargat dan ovdii
ahte buoridit
oadjebasvuoda ja
buoridit kvalitehta
dain bálvalusain
maid pasieanttat ja
geavaheaddjít ožžot.” geahčoorgánii.

2012 rájes leat
boahtán

mearkkašahti rievdadusat dain
gáibádusain mat gusket
dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalu
saide. Min oaidninsajis lea illudahtti
go dát rievdadusat dagahit ahte
gáibádus fágalaš dohkálaš doibmii
čielggaduvvo. Dohkálaš doaibma ii

leat dušše unnimusastandard maid bálvalus galgá čuovvut, muhto dat galgá maiddái leat láidesteadjín dasa movt bálvalus berre leat (Prop 91 L (2010-2011) siidu 264). Dát lea mávssolaš sihke sidjiide geain lea ovddasvástádus bálvalusaide, ja gehčui. Dát mielddisbuktá maiddái čielga hástalusa guovddáš eiseváldiide čielggadit mat leat áigges áigái lágalaš vuordámušat čalgobálvalusaid hárri. Mađi čielgaseappot gáibádusat leat, dadi čielgaseabbo ja nannoseabbo sáhttá maiddái geahču leat.

Gáibádusat sihke bálvalussii ja gehčui rievddada jámmadit. Dat digaštallamat mat leat servodagas leat mielde čujuheame movt dát rievdamat šaddet. Ii leat eahpádus ge ahte sihke bálvalusvuostáváldi ja bálvalusfálli galget gullot dáin digaštallamiin. Dattetge leat bajimus dási stáhtalaš eiseválddit mat áigges áigái mearridit maidt bálvalusvuostáváldi sáhttá gáibidit. Nu ferte leat demokráhtalaš bálvalusvuogádagas. Muhto lea oalle sihkar ahte boahťa álo leat erohus das maid ovttaskas olmmoš gáibida ja maid kollektiiva sáhttá fállát.

Dán erohusgaskkas lea geahču mielde gižčoavdin. Mii váldit duođalaččat dán rolla, earret eará dan bokte ahte mii jeavddalaččat ovddidit geahču nu ahte dat álo bargá daid gáibádusaid vuodđul maid bajit dási, álbmotválljen orgánat mis gáibidit. Muhto dát lea maiddái dakkár rolla mii dahká ahte mii fertet eallit riidduid siste. Vaikko mii eat álo sáhte čoavdit dáid riidduid, de oažžut goitge vásáhu said mat leat ávkkálaččat go galgat ain ovddidit iežamet geahčodoaimmahaga.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Lars E. Hanssen".

Lars E. Hanssen

Go vuorrasat ožžot vuoinjñašgáldnanvigi – lea go dikšu **doarvái buorre**

Stáhta dearvvašvuodageahču lea 2009 rájes vuoruhan bearráigeahčat bálvalusaid vuorrisiidda. Danne válljejuvvui dikšu badjel 80-jahkásash pasieanttaid dáfus geain lea vuoinjñašgáldnan, oktan fáddán spesial istadearvvašvuodabálvalusa riikkaviidosaš geahčus 2011.

Stáhta dearvvašvuodageahču lea 2009 rájes vuoruhan bearráigeahčat bálvalusaid vuorrisiidda. Danne válljejuvvui dikšu badjel 80-jahkásash pasieanttaid dáfus geain lea vuoinjñašgáldnan, oktan fáddán spesial istadearvvašvuodabálvalusa riikkaviidosaš geahčus 2011:s.

Buorre dearvvašvuodaveahkki geahnohis vuoras pasieanttaide geat ožžot fáhkka buozanvuoda, gáibida ollislaš lahkoneami ja viiddis guorahallama medisiinnalaš diliid, biebmandili, doaibmadási, nákema ja veahkkedárbbuid birra. Seammás go doaimmaha fáhkkadivššu, de galgá maiddái álggahit veajuiduhftima árra mobilise-remiin ja eará doaibmahárjehallamiid. Systemáhtalaš fágaidrasttildeaddji ovttasbargu lea danne dárbbalaš buot dásiaiin divššus. Guorahallamat, earret eará Norggas, leat čájehan ahte dákkár viiddis lahkoneapmi fáhkka buozanvuoda oktavuođas sáhtta buoridit ceavzinvejolašvuoda, ja addit stuorát vejolašvuoda máhcáhit doaibmadási ja birget ruovttus.

Maiddái gáldnadiivšsus lea vuodđoprinsihppa ahte veajuiduhftin ja eará doaibmahárjehallamat fertejít álggahuvvot seammás go doaimmaha fáhkkaobservašvnna, iskama ja divššu.

Go galgá fuolahit vuoras ja geahnohis vuoinjñašgáldnanpasieanttaid dohkálaš vugiin, de lea fágaidrasttildeaddji ovttasbargu buot dásiaiin divššus dárbbalaš. Dávjá adnojuvvo válđodo-avttir (nevrologa, geriater dahje sisđávdadoavttir), buohccidivššár (vuoijjñašgáldnanbuohccidivššár), fysioterapeuhta, ergoterapeuhta ja logopeda. Bargoveahka ferte birrajándora, luomuin ja basiid aíggje leat heivehuvvon daidda doaimmaide maid galget fuolahit. Jus earát fertejít válđit badjelasaset bargguid bargoveagmas lea erenoamášgelbbolašvuhta, de ferte addit relevánta oahpaheami.

Geahču iskkai sihkkarastá go spesialistadearvvašvuodabálvalus iežas stivrendoaimmaid bokte ahte vuoras pasieanttat geain lea vuoinjñašgáldnan ožžot dohkálaš divššu, ja deattuhii diliid gos meaddimiin sáhttet leat duođalaš negatiiva váikkuhusat guoskevaš pasieantajovkui.

Oktiibuot čáđahuvvojedje 29 geahču 17 riikka dearvvašvuodadoaimmahagas, maiddái ovta priváhta buohcciviesus. Raporttaid ovttaskas geahčuin gávnna dáppe: www.helsetilsynet.no.

Ovci geahčus gávnnehuvvui láhkari-hkkun (meattáhus). Dan 20 eará geahčus eai lean láhkagáibádusat rihkkojuvpon, muhto gávcis ožžo mearkkašumiid áigeguovdilis buori-dansurgiid birra

Gávdnosat geahčuin gos ledje mettáchusat dahje gos addojuvvojedje

mearkkašumit, čájehit dehálaš gova diliin mat sáhttet dagahit ahte dakkár hearkkes joavku go vuoras vuoinjñašgáldnanpasieanttat eai oaččo doarvái buori buohcciviessodivššu.

Áicamat ja árvvoštallamat vuosttaš jándora – duođalaš dássi

Olu vuoinjñašgáldnanpasieanttaide leat vuosttaš 24 diimmu duođalačcamusat, ja hirbmat olu ferte áicojuvvot, árvvoštallojuvvot ja čielggaduvvot dalle. Danne fertejít buohcciviesus leat ortnegat iešguđetge doaimmaid ovddasvástádusuogu dáfus ja das movt ovttasbargu galgá čáđahuvvot, ee. dan bokte ahte čuvvot vitála rumášdoaimmaid, árvvoštallet vuoinjñašgáldnanpasieanttaide varrajođu govvadiagnostikhain (CT/MR), kártejít nevrolagalaš stáhtusa, árvvoštallet njiellannávcca ja giella- ja hupmannávccaid.

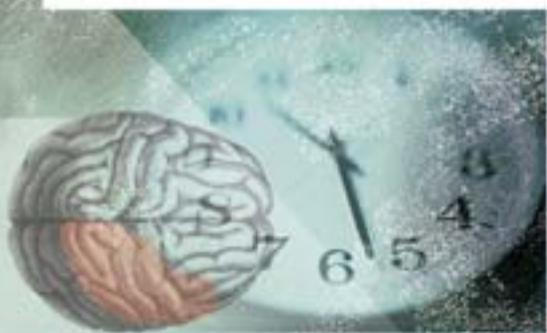
**Árra mobiliseren
lea hui móvssolaš
vuoinjñašgáldnanpasieanttaid
ceavzimii”**

Máŋga geahču gávnna hedje ahte vuoinjñašgáldnanpasieanttat eai ožzon doarvái jođánis čuovvoleami bargiin geain lea erenoamášgelbbolašvuhta go pasieanttat šadde vuordit guhká fáhkkabuhcciidossodagas dahje eará ossodagas ovdal go sirdojuvvojedje vuoinjñašgáldnanossodahkii. Maiddái vuoinjñašgáldnanossodagin ledje váilevašvuodat rutiinnaid, bargojuogu ja observašuvnnaid ja čielggademiid čáđaheami dáfus. Ovdamearkka dihte eai árvvoštallojuvvon vitála doaimmat systemáhtalačcat, lei eahpečielggas gii galggai čáđahit nevrolagalaš iskkade-

miid, dás eai geavahuvvon standardiserejuvvon vuogit ja njiellannákca ii árvoštaljojuvvon systemáhtalačat. Maiddái giella- ja hupmannávcca čuovvoleapmi lei váilevaš májgga sajis dan dihte go váilo gelbbolaš bargit, ja go ovddasvástádusjuohku ja čujuhanrutiinnat ledje eahpečielgasat. Ovdamearkkat gávdnosiin:

Ii leat čielggas man dávjá nevrologalaš stáhtus, varradeaddu, pulsa, temperatuvara ja oksygena čatnannákca galgá mihtiduvvot seaŋgapoasttas.

Njiellannávcca iskan ja dán dokumentašuvdna ii čađahuvvo álo rutiinnaid mielede.

Buohcciviesus váilu logopeda. Ii leat ásahuvvon vuogádat mii sihkkarastá ahte hástalusat pasieanttaid dáfus geain leat hupmanváttut fuolahuvvojit.

Árra mobiliseren ja veajuiduhttin – dehálaš viidáset eallinkvalitehtii

Árra mobiliseren lea hui mávssolaš vuoinjašgáldnanpasieanttaid ceavzimii ja veajuiduhttinproseassa vuosttaš doibmii. Buohcciviesus ferte leat vuohki movt álgghit mobiliserema mii lea heivehuvvon ovttaskas pasieantta dillái ja ferte sihkkarastit ahte dát sáhttá čađahuvvot maiddái vahkkoloahpas ja luomuin. Árra mobiliseren sistisdoallá buot álkis lihkastagain seaŋgas ja seaŋgas eret, gitta beaivválaš doaimmaide nu go basadeapmái ja gárвodeapmái. Lea dehálaš ahte lea čielga ovddasvástádus- ja bargojuohku daid iešguđetge fágajoavkkuid gaskka mat galget ovttasbargat veajuiduhtinvejolašvuodaid kártemeiin ja doaibmabijuid čađahemiin.

Májgga geahčus ledje váilevašvuodat árra mobiliserema čađaheami dáfus. Ovddasvástádusjuohku lei eahpečielggas, ja vahkkoloahpain ja luomuin váillui mobiliseren ja eará doaibmahárjehallan danne go bargiin váillui kapasitehta ja gelbbolašvuohta. Ovdamearkkat gávdnosiin:

Árra mobiliseren ii leat rutiinnaid mielede ja lea muhtomin dan duohken ahte goas pasieanta čálihuvvo sisá. Kapasitehta ja gelbbolašvuohta fuolahit árra mobiliserema rievddada garrisit luomuid ja basiid áigge.

Muitaluvvui ahte dikšobargiin ii leat áigi čađahit doarvái mobiliserema ja bargodoaimmaide guoskevaš funkšunála härjehallama

Diedut vuoinjašgáldnama birra

Máilmimi dearvvašvuodaorganisašuvna definere vuoinjašgáldnama ná: "Fáhkka árru vuoinjašgáldnamačaid doaimmain mii bohtá das go varajohtu headuštuvvo, ja bistá badjel 24 diimmu dahje mielidisbuktá jápmima". Sullii 85 % vuoinjašgáldnamiin bohtet vuoinjašdohppehallamis ja sullii 10 % bohtet vuoinjašvardimis.

65 % jahkásaš 15.000 vuoinjašgáldnamiin Norggas čuhcet badjel 75 jahkásaš olbmuide. Vuoinjašgáldnan lea goalmádin dábálačcamus jápminsivva Norggas, ja dábálačcamus sivva vuorrasiid doaimmashehttejupmái.

Jápminvárra vuosttaš mánu lea 15–20 %. Birrasiid goalmádasoasis sis geat cevzet, hedjona doaibmannákca mearkkashahti olu, ja dagaha ahte sii dárbbašit veahki beaivválaš doaimmaide. Vuoinjašgáldnama váikkuhusat sáhttet leat iešguđetge rumašláhtuid gáldnan, hupmanváttisuodat ja iešguđetlágan árut mentála doaimmaid dáfus.

Lea go vuoinjašgáldnandivšu organiseren mávssolaš?

Dearvvašvuodadoaimmahagat leat organiseren vuoras vuoinjašgáldnanpasieanttaid divšu iešguđetlágje. Geahčeu iskkai sihkkaraste go dearvvašvuodadoaimmahagat ahte vuoras vuoinjašgáldnanpasieanttat ožžo dohkálaš divšu ja veajuiduhtima beroškeahttá lei go dakkár ovttadat mii gohčoduvvui vuoinjašgáldnanovttadahkan vai lei go earalágan seaŋgaossodat.

Gávdnosat geahčus čájehedje ahte pasieanttaid dáfus geat eai beassan definerejuvvon vuoinjašgáldnanovttadahkii, juogo danne go ii lean sadji dahje go ii gávdnon dákkár ovttadat, sáhtii geavvat nu ahte eai ožžon doarvái buori dearvvašvuodaveahki. Earret eará čujuhuvvui májgga sajis ahte dearvvašvuodabargit dábálaš seaŋgapoasttain eai lean ožžon doarvái buori oaahpusa májgga standard-

Vuoinjašgáldnanovttadat

Dearvvašvuodadirektoráhta našuvnalaš njuolggadusat čilgehit vuoinjašgáldnanovttadaga ná:

Organiserejuvvon dikšu vuoinjašgáldnanpasieanttaide geografalačat ráddejuvvon ovttadagas gos leat fásta seanggat, gos barget fágaidrasttildeaddji erenoamážit oaahpahuvvon bargit, ja gos lea standardiserejuvvon prográmma diagnostihka, áicama, fáhkkadivšu ja árra veajuiduhtima dáfus.

Girjjálašvuohda: Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2011 med behandling av eldre pasienter med hjerneslag

Rapport fra Helsetilsynet 3/2012

iserejuvvon prosedyrain mat gullet vuoinjñašgáldnanpasieanttaid áicamii ja árvvoštallamii, ja ah te máŋggat iskkadeamit eai ge čadahuvvon. Lea maiddái čujuhuvvon ah te eai deattuhan árra mobiliserema seamma bures ja ah te fágaidrasttildeaddji dikšu ii fuolahuuvvon doarvái bures. Joðihangoddi ii lean árvvoštallan man stuora várra lei ah te šaddet váilevašvuodat pasieantadivšsus, pasieanttaid dá-fus geat sisačálihuvvojedje eará seaŋapoastaide.

Vuoinjñašgáldnama dikšu 2011:s: Olu buorre, muhto ain váilevašvuodat muhtun dearvvašvuodadoaimmahagain

Go eai lean láhkarihkummat guovtti goalmádasoasis geahčuin, de addá dat vuodú jáhkkit ah te spesia listadearvvašvuodabálvalus obamud-dui fállá dohkálaš divšsu vuorra-set vuoinjñašgáldnanpasieanttaide. Vásáhusat geahču dáfus geažuhit

ah te dákkár hearkkes suorgi go vuoinjñašgáldnandikšu lea deattuhuvvon ja vuoruhuvvon máŋggat dearvvašvuodadoaimmahagas. Dehálaš fágalaš doaibma máŋggat bealis sáhttá leat váikkuhan dasa, ee. bargu našuvnnalaš njuolggadusaiguin. Fáhkka vuoinjñašgáldnandikšu lea váttis. Olu fágajoavkkut galget ovttasbargat ja olu doaib-mabijut fertejít álggahuvvot ja čuovvoluvvot oktanis. Vai buot vuoras vuoinjñašgáldnanpasieanttat oačoše dohkálaš fálaldaga, de lea muhtun dearvvašvuodadoaimmahagain dárbu nannet spesialiserejuvvon vuoinjñašgáldnandivšsu kapasitehta ja olahit buoret fágaidrasttildeaddji ovttasbarggu. Dása dárbbašuvvo maiddái nanno set stírenfokus ah te háhkat áigeguovdilis dieđuid dikšofálaldaga riskaárvvoštallama ja evaluerema birra.

Bággejuvvon dearvvašvuodaveahkki **buhcciidruovttuin**

Olu pasieanttain Norgga buhciiidruovttuin lea demeansa dahje eará kognitiiva hehttejupmi, mii dahká ahte eai nagot árvvoštallat iežaset dárbbu fuolahussii ja dearvvašvuodaveahkkái. Sii soitet vuostaldit dearvvašvuodaveahki? Olu buhcciidruovttuin barget olu dan ovdii ahte pasieanttat geat dárbbašit dearvvašvuodaveahki, ožzot dan, muhto čájehuvvo ahte jođihangottis ja bargiin váilu vuoddomáhttu das movt galget čoavdit dili jus pasieanta vuostalda oažsumis dákkár veahki.

2011:s lea Fylkkamánni čađahan riikkaviidosaš geahču bággejuvvon dearvvašvuodaveahki hárrái buhcciidruovttuin pasieanttaid- ja geavaheaddjivuoigatvuodálága kapihtal 4A mielde. Kapihtalis leat mearrádusat das goas bággema sáhttá geavahit somáhtalaš dearvvašvuodaveahki čađaheamis, ja movt bággejuvvon dearvvašvuodaveahkki galgá čađahuvvot.

Go pasieanttat buhciiidruovttuin vuostaldit fuolahusa ja dearvvašvuodaveahki,

de ferte árvvoštallat ipmirdit go sii makkár

váikkuhusat das leat jus

dearvvašvuodaveahkki ii addojuvvo. Oallugat dain pasieanttain geat dál orrot buhcciidruovttuin eai daga álo dan, sis váilu

“miedihangelbbolašvuhta”. Danne fertejít buhcciidruovttut árvvoštallat galget pasieanttavuoigatvuodálága 4A-kapihtala mearrádusat geavahuvvot dan pasieantta hárrái gií orru doppe. Láhkaásahus galgá sihkkarastit ahte pasieanttain geain ii leat

miedihangelbbolašvuhta, ja geat vuostaldit oažsumis dearvvašvuodaveahki, ožzot sihke dárbbašlaš dearvvašvuodaveahki eai

ge gillá lobihis bággema.

Bággejuvvon dearvvašvuodaveahkki lea erenoamáš riskasuorgi danne go váikkuhusat dain árvvoštallamiin ja mearrádusat mat dahkojuvvojit, čuhcet olu ovttaskas pasientii. Boasttu mearrádusat mielddisbuktet duođalaš váikkuhusaid: juogo lobihis bággema dahje ahte pasieanttat geain ii leat miedihangelbbolašvuhta eai oačeo dárbbašlaš dearvvašvuodaveahki. Riska váldit boasttu mearrádusat sáhttá unniduvvot jus ásahus ja ovttaskas dearvvašvuodabargi lea ráhkkanan iešguđetlágan dilálašvuodaide.

2011:s ledje geahčut buhcciidruovttuin 43 suohkanis ja gávpotosiin miehtá riikka. Geahču iskkai sihkkarastii go suohkan ahte bálvalusat buhcciidruovttus čađahuvvojit, stivrejuvvojit ja buoriduvvojit pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodálága kapihtal 4A gáibádusaid mielde. Geahču ii iskan movt ovttaskas dearvvašvuodabargi čađaha iežas barggu. Geahču joatká 2012:s, ja našuvnnalaš čoahkkáigeassoraporta galgá almmuhuvvot 2013 vuosttas kvartálas.

Riska

váldit boasttu

mearrádusat sáhttá

unniduvvot”

Geahču lea iskan

sihkkarastet go

suohkanat ahte

buhcciidruovttut:

- fuomášit jus pasieanttat vuostaldit oažsumis dearvvašvuodaveahki ja árvvoštallet sin miedihangelbbolašvuoda
- geahčaladdet luohttámušovddideaddji doaibmabijuiguin ovdal go bággejuvvon dearvvašvuodaveahkki čađahuvvo
- árvvoštallá dearvvašvuodafágalaččat ahte sáhttá go guoskevaš dearvvašvuodaveahkki čađahuvvot bággemiin

Gávdnosat geahčus

Geahču čájehii ahte measta buot sajiin váillui sihke jođihangottis ja

bargiin buhcciidruovttuin máhttu njuolggadusaid birra. Njuolggadusat adnojuvvojedje váttisin. Oallugat ledje eahpesihkkarat das maid doaba bággen sistisdoallá, ja maid mearkkaša go vuostalda. Lei maid veaháš eahpesihkarvuhta das mii lea gustovaš miedihheapmi, ja lea go miedihangelbbolašvuhta bistevaš vai juoga maid ferte áigges áigái árvvoštallat. Olu buhcciidruovttuin eai diehtán bargit movt miedihangelbbolašvuoda galggai árvvoštallat, goas dan galggai dahkat ja geas lei ovddasvástádus dahkat dan.

Buhcciid ruovttuin gos ledje čađahan oahpaheami, ii lean dat doarvái dahje ii lean guoskan buot bargiide.

Jođihangoddi dávjá ii diehtán makkár máhttu dahje gelbbolašvuhta bargiin lea dan suorggis, ja ledje go ipmirdan máhtu. Muhtun buhcciidruovttuin eai lean čađahan dárbašlaš oahpaheami ge. Ledje unnán digaštallamat bággenfáttá birra bargiidčoahkkimiin dahje eará heivvolaš báikkiin. Ovtta geahčus kommenterejuvvui ahte dávjá lei ovttaskas olbmo duohken movt pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodálága kapihtal 4A gáibádusat čuvvojuvvujedje.

Bargiid gaskkas deattuhedje eanas buhcciidruovttuin ahte eai galgga bágget pasieanttaid, ja geavahedje olu áiggi luohttámušovddideaddji doaimmaide mat galge bággera dahkat dárbašmeahttumin. Seammás eai dovdan nu bures vejolašvuoda addit dárbašlaš dearvašvuodaveahki pasieantta iežas dáhtu vuostá hehtten dihte mearkkašahti dearvašvuodavahágiid.

Boadus váilevaš máhtus njuolgadusaid birra lei ahte olu buhcciidruovttuin geavahedje bággenoaimmaid almmá mearrádusaaid haga. Muhtun buhcciidruovttuin geavahedje alárbumavuogádagaid almmá mieđiheami haga ja almmá makkárge mearrádusaaid haga. Geahču gávnahii ahte dálkasat mollejuvvujedje borramušii, ja pasieanttat geat vuosttalledje divšsu ožžo oadjudeaddji dálkásiid. Geavahedje maiddái seangarinndaid ja erenoamáš idjabiktaaid almmá doaibmabijuid problematiserema haga njuolgadusaid ektui.

Suohkana stívren ja dárkkisteapmi dan ektui ahte riektesihkarvuhta, pasieantasihkarvuhta ja dohkálaš doaibma devdojuvvo, lea guovddážis dán geahčus. Čielggaduvvon ovddasvástá-

dus, gelbbolašvuhta, čielga ja oahpes rutiinnat, ortnegat mat galget dustet hearkkes diliid doaimmas ja čuovvoleapmi jođihangotti bealis galget leat mielde eastadeame váilevašvuodaid.

Rogalándda fylkkamánni čoahkkáigesii geahču dáinnalágiin ovttu suohkanis fylkkas: “Dearvašvuodaveahki lea májgga háve addojuvvon vaikko pasieanta lea vuosttaldan, almmá makkárge bággenoaimmaid mearrádusa haga. Bággen ii leat álo dokumenterejuvvon pasieantajournálain, ja dat ii leat fuomášuvvon suohkana meattáhusvuogádagas dahje eará siskaldasbearráigeahččamiin. Danne eai leat biddjojuvvon johtui doaibmabijut divvut dáid diliid”.

Geahču joatká 2012:s

Dát olu láhkarihkkumat čájehit ahte geahču lea iskkadan dakkár suorggi gos sáhttet leat olu váilevašvuodat. Dát lea duođalaš pasieanttaide geat leat hearkkes dilis. Danne lea buoridanunní seamma stuoris go láhkarihkkumat mat leat čujuhuvvon divvojuvvujit, ja go suohkanat gos leat buhcciidruovttu gos eai leat leamaš geahčut álgghahit doaibmabijuid iskan dihte leat go sis, ja movt sii praktiserejit bággera. Geahču joatká 2012:s. Stáhta dearvašvuodageahču ávžžuha suohkaniid dárkkistit iežaset doaimma ja váldit dan hástalusa ahte oahppat earáid boasttuvuodain. Geahčcoraporttat leat .

Mánáidsuodjalus hupmá beare **unnán** mánáiguin

Riikkaviidosaš geahču suohkaniid mánáidsuodjalusain 2011:s čájehii ahte mánáidsuodjalus válzá unnán vuhtii mánáid oaivila. Olu suohkaniin ledje soaittähagat mat mearridedje sihke dan ahte ledje go ságastallamat, ja movt ságastallamat mánáiguin čađahuvvojedje.

Stáhta dearvvašvuodageahču oačui bajimus fágalaš ovddasvástádusa mánáidsuodjalusai hárrái odđajagemánu 1. b. 2010, ja lea 2011 rájes ovttasráđiid fylkkamánniguin čađahan riikkaviidosaš geahču mánáidsuodjalusa hárrái.

Ulbumil geahčuin lei iskat dihlo suohkaniid Norggas, oktiibuoit 44, ahte

stivrejedje ja jođihedje go mánáidsuodjalusbálvalusa nu ahte dat sihkkrastti ahte iskkadeamit, veahkkedoaimmaid evalueren ja mánáid mielváikkuheapmi, dat mearkkaša máná vuogatvuohta oažžut dieđuid ja buktit iežas oaiviliid, čađahuvvo mánáidsuodjaluslága gáibádusaid mielde.

Mánná lea iežas eallima váldopersovdna ja das lea riekti ovddidit oaiviliid

Lea dehálaš ahte mánná oažžu vuogatvuohda muitalit iežas birra ja movt son väsiha iežas dili. Dát sáhtta addit mánáidsuodjalussii buoret ipmárdusa máná dili birra ja dahkat álkibun gávdnat buriid veahkkedoaimmaid.

Mánán ii leat geatnegasvuohta muitalit oaiviliiddaset, muhto buot mánát galget oažžut vejolašvuohda muitalit maid sii oaivvildit ja sávvet ovdal go mearrádusat dahkkojuvvojít sin hárrái. Mánáidsuodjalusbálvalus galgá árvvoštallat lea go dárbu hupmat mánán sierra lanjas.

Mánát geat leat deavdán 7 jagi, muhto maiddái nuorat mánát geat máhttet muitalit iežaset oaiviliid, galget oažžut dieđuid ja vejolašvuohda buktit iežaset oaiviliid ovdal go dahkkojuvvojít mearrádusat mat čuhcet sidjiide. Okta eaktu dás lea ahte mánáidsuodjalusbálvalus muitala mánnái dán vuogatvuohda birra. Diehtu ferte addojuvvot máná eavttuid vuodul ja heivehuvvot máná ahkái ja láddamii. Mánná galgá beassat diehtit mii dáhpáhuvvá iskkadeami olis, ja galgá maiddái oažžut vejolašvuohda muitalit iežas oaivila go álgga-huvvon doaibma-bijut galget evaluerejuvvet.

Diehtu ferte

**addojuvvot máná
eavttuid vuodul ”**

Eai buot mánáiguin huma

Geahču čájehii ahte 40 dan 44 suohkanis čujuhedje fylkkamánnit láhkarihkuma dahje buoridansurgiit iskkademiid, veahkkedoaimmaid evaluerema ja mánáid mielváikkuheami hárrái.

Sihke mánáidsuodjaluslágas ja ON mánáidkonvenšuvnnas leat mearrádusat mat galget sihkkarastit máná vuogatvuohda ovddidit iežas oaiviliid. Mánáidsuodjalus galgá addit mánnái dieđuid ja addit dasa vejolašvuohda buktit iežas oaiviliid sihke iskkadandásis, ja go veahkkedoaimmat mat leat álggahuvvon, galget evaluerejuvvet.

Eanas suohkaniin váillui systematihkka das movt ságastallat mánáiguin. Muhtun suohkaniin ságastalai mánáidsuodjalus mánáiguin, ja eará suohkaniin eai ságastallan. Raporttat geahčus geažuhit mii dása sahttá leat sivvan:

- Mánáidsuodjalusbálvalusas váilo rutiinnat ságastallamiid dáfus mánáiguin
- Dain ledje rutiinnat, muhto eai čuvvon daid
- Sii čadahedje ságastallamiid, muhto eai dokumenteren daid
- Jođihangoddi ii ohcalan ságastallamiid mánáiguin
- Mánáidsuodjalusbálvalusa bargiin váillui gelbbolašvuhta máná mielváikkuhanvuoigatvuoda birra

Muhtun áicamat geahčoraporttain sahttet govidit gávdosiid:

«Mánát 7 jagis eai oaččo álo dieđu eai ge beasa muitalit iežaset oailva ovdal go mearrádusat dahkkojít sin hárrái. Mánáidsuodjalusbálvalus ii álo dokumentere ahte sii leat ságastallan mánáiguin, dahje manne eai leat, dahje guđeládje máná oaivil lea deattuhuvvon. Prosedyras eai leat gáibádusat dasa movt mánna galgá váldojuvvot mielde iežas áššai. Jođihangoddi ii čuovo systemáhtalaččat mielde movt mánna beassá váikkuhit iežas ášši.»

Geahču ii atte vástádusa das galliin mánáin ledje ságastallamat.

Geahčoraporttain leat geavahuvvon dadjanmálllet dego ahte mánáin ii ságastallojuvvon "buot áššiin", dahje ahte ledje "muhtun" ságastallamat mánáiguin. "Olu áššiin" váillui dokumentašuvdna das ahte ledje mánás lei jerrojuvvon makkár ávki su mielas lei veahkkedoaimmas.

Muhtun suohkaniin čujuhuvvojedje váilevaš rutiinnat máná mielváikkuheami dáfus.

«Suohkaniin eai leat rutiinnat mat sihkkarastet máná vuogatvuoda mielváikkhuheamá iskkadeami oktavuodas, eai ge leat rutiinnat ságastallamiidda mánáiguin. Bodđi ovdan ahte čadahuvvojedje muhtun ságastallamat mánáiguin, muhto dat eai lean strukturerejuvvon nu ahte vás-tidedje mielváikkhuheami láhkagáibá-dusaide, ja ledje maid unnán dokumenterejuvvon ášsemáhppain".

Eará suohkaniin ledje rutiinnat ságastallamiidda mánáiguin, muhto ságastallamat eai lean dokumenterejuvvon ášsemáhppain.

«Mánáidsuodjalusbálvalusas ledje rutiinnat mat galge sihkkarastit ahte čadahuvvojít ságastallamat mánáiguin. Muhto gávnnaimet unnán dokumentašuvnna das ahte mánáidsuodjalusbálvalus lei muitalan mánna su vuogavuoda birra ahte sin jietna galgá gullot ja ahte sis lea riekti ovddidit iežaset oaivila. Mii oinniimet ahte muhtun áššiin váillui dokumentašuvdna das ahte ledje čadahuvvon ságastallamat mánáin. Ii lean dat ge čilgejuvvon manne ságastallan ii lean čadahuvvon".

Geahčoraporta čájeha ahte muhtun suohkaniin lei soaittähaga duohken ahte čadahedje go ságastallamiid mánáiguin vai eai, ja ahte váilo fásta ja oktasaš bargovuogit ságastallamiid dáfus mánáiguin. Ii jođihangoddi ge ohcalan ságastallamiid mánáiguin.

«Májgga ášsis maid mii árvvoštalaimet, bodđi ovdan journála-notáhtain ahte lei leamaš ságastallan mánáin. Jearahallamiid bokte bodđi dattetge ovdan ahte jođihangotti bealis ii lean gáibádus ahte galgá álo ságastallamat mánáiguin, muhto ahte dát buoremuddui lea ovttaskas áššemeannudeaddji duohken".

Iskkadeapmi:

Mánáidsuodjalusášši álgá dainna ahte mánáidsuodjalus oažžu dieđáhusa olmos dahje instánssas mii vuorjahuvvá máná geažil. Mánáidsuodjalusláhka gálbida ahte mánáidsuodjalusbálvalus fargamusat, ja manjemusat vahku sisa, galgá geahčadit dieđáhusaid mat leat boahzt ja árvvoštallat galgá go dieđáhusa čuovvolit iskkademiiquin. Jus lea govttoláš ággá jáhkit ahte doppe leat dilit mat sahttet gáibidit doaibmabijuid, de galgá iskkadeapmi álggahuvvot.

Veahkkedoaimmaid evalueren:

Mánáidsuodjalusbálvalus galgá fuolahit ovttaskas mánna buriid eallineavttud ja ovdánanvejolašvuodaid rávvagiid, bagadallama ja veahkkedoaimmaid bokte. Veahkkedoaimmat sahttet leat ovdamearkka dihte doarjaolmmoš, mánáidgárdesadjí, galledanruoktu, helpendoaimmat ruovttus, ekonomalaš veahkki dahje eará doaibmabijut. Mánáidsuodjalus galgá evalueret doaibmabijuid jeavddalačcat sihkkarastin dihte ahte leat ávkkálačcat mánna.

Girjjálašvuhta: Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2011 med kommunalt barnevern – undersøkelse og evaluering

Rapport fra Helsetilsynet 2/2012

Suohkan galgá láhčit dili nu ahte mánáidsuodjalusbálvalus sáhttá ságastallat mánáin sierra iskkadeami čáđahettiin. Okta geahččoraporta čájehii ahte mánná ii beassan leat mielde sierraságastallamis vaikko dieđáhus mánáidsuodjalusbálvalussii geažuhii ahte lei sahka veahkaválddálašvuodas váhenmiid bealis.

Ovtta geahččoraporttas čujuha Fylkkamánni ahte mánáidsuodjalusbálvalussas vailu máhttu dan birra maid mielváikkuheapmi mearkkaša: «Bargiin ii leat doarvái máhttu dan birra goas mánáidsuodjalusbálvalus sáhttá/galgá ságastallat mánáin sierra, almmá váhnemiid lobi haga. Máná ahki, leat go mánás bealalašvuogatvuođat ášśis, dahje maid váhnemati oaivvildit dákkár ságastallama birra, ii iešalddis mearrit sierraságastallama”.

Geahččovuđot árvvoštallan

Pasienten kan etter helsepersonellova Stáhta dearvvašvuodđageahču vuorja-huvvá sakká go muhtun mánát dain hearkkimus diliin eai oacčo doarvái dieđuid ja vejolašvuoda ovddidit oaiviliid iežaset mánáidsuodjalusášśis. Mánáid mielváikkuhanvuogatvuohta ii sihkkarastojuvvo doarvái bures. Jus mánát besset váikkuhit, de lea dávjá soaittähaga ja ovttaskas

áššemeannudeaddji duohken. Geahču ii buvtte vástádusa dasa manne mánáidsuodjalusbálvalus ii ságastala mánáiguin, muhto áicamat geahččoraporttas čájehit hástalusaid maid suohkanat berrejít dustet sihkkarastin dihte mánáidsuodjalusbálvalusa barggu dán suoggis.

Stáhta dearvvašvuodđageahču lea almmuhan rapportta mii čoahkkáigeassá olles geahču.

Movt doahttalit dearvvašvuodabargit iežaset dieđihangeatnegasvuoda **mánáidsuodjalusa** hárrai?

Dearvvašvuodabargiid jávohisvuodageatnegasvuhta lea okta dain nanoseamos vuodenin dearvvašvuodasdoaimmahagas, ja lea dárbašlaš bálvalusaid ja bargiid luohttámússii. Muho muhtomin ferte spiekastit jávohisvuodageatnegasvuodas, ja dearvvašvuodabargiin lea geatnegasvuhta addit dieduid mánáidsuodjalusbálvalussii. Diedihangeatnegasvuhta gusto go lea ágga jáhkkit ahte mánát ja nuorat ellet dakkár diliin mat sáhttet vahágahtit sin dearvvašvuoda ja ovdáneami, ja go lea dárbašlaš fuolahit ahte sii ožot dan veahki ja fuola maid sii dárbašit. Geatnegasvuhta boahá ovdan dearvvašvuodabargiidlágas § 33. Dát mearrádus čujuha mánáidsuodjaluslákii mii cilge dárkileappot makkár dilálašvuodat dát sáhttet leat. Diedihangeatnegasvuhta ii guoskka dušše mánái, muho maiddái jus váhnemiin lea buozanvuhta dahje leat eará dilit mat dahket ahte sin fuolahušnáka ii leat nu buorre.

Opplándda dearvvašvuodageahču kártii 2011:s galle diedáhusa suohkaniid mánáidsuodjalusbálvalus oačui jagiin 2008 – 2011 iešguđetge dearvvašvuodabargiidjoavkkui fylkkas, ja vel bahkadasdoaktáriin ja Innlandet Buohcciviesus. Suohkanat serve bures iskkadeapmái, dušše guokte suohkana eai vástdan. Tabeal-las oaidnit galle diedáhusa dain

iešguđetge suohkaniin ledje, ja galle proseantta buot diedáhusain mánáidsuodjalussii bohte dearvvašvuodabálvalusas.

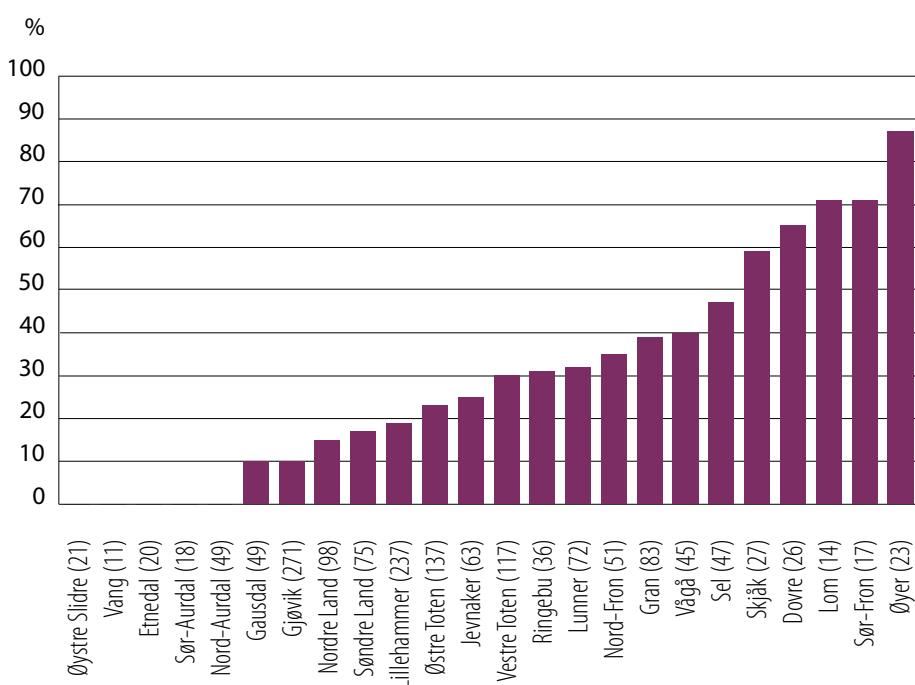
Diedáhusat mánáidsuodjalussii mat bohtet dearvvašvuodabálvalusas Logut ruođuid siste lea oppalaš dieđáhuslohu mánáidsuodjalussii Ii gávdno makkárge fasihtta dahje

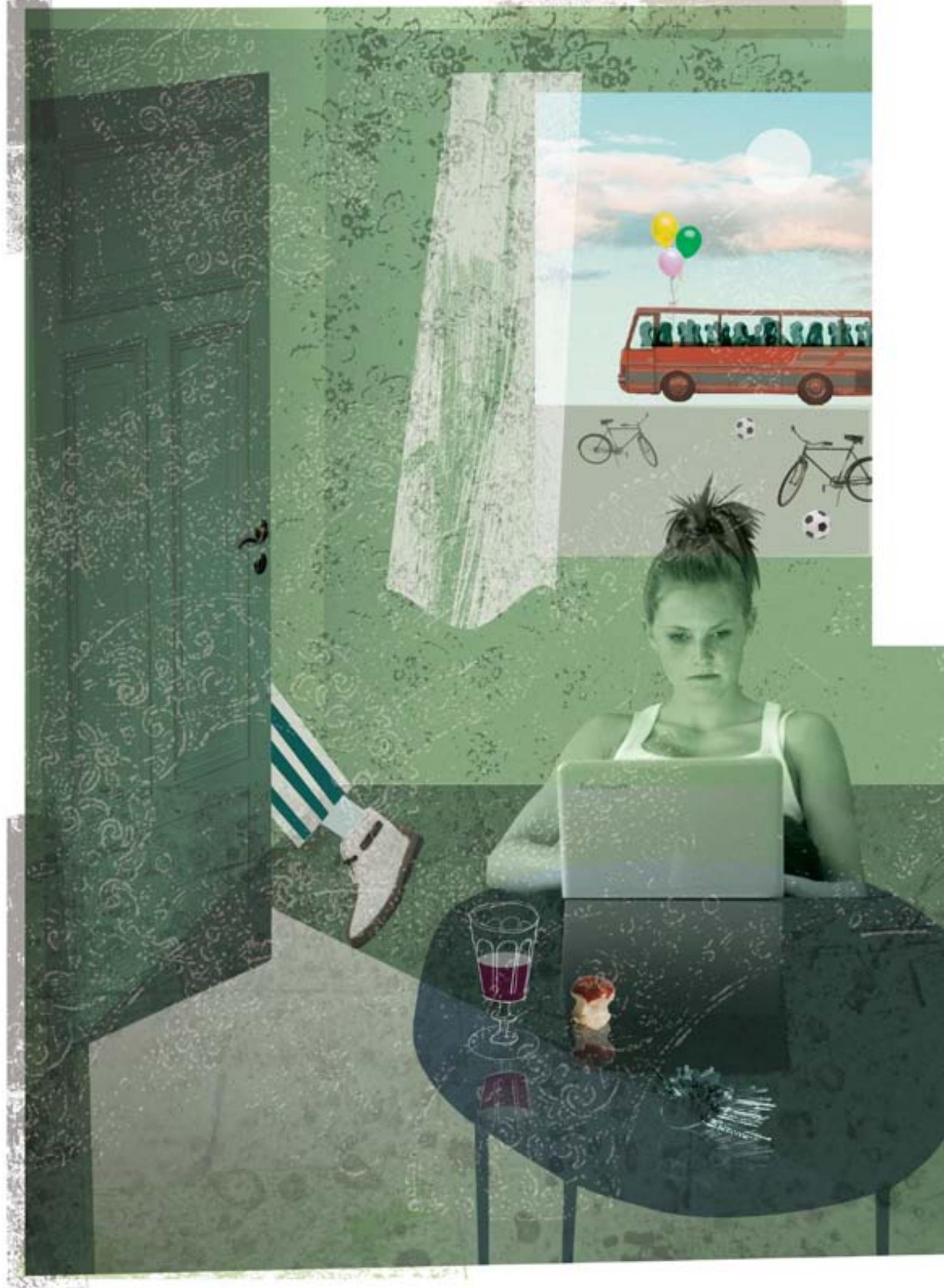
standard das man galle fuolahusdieđáhusa dearvvašvuodabargit dahje dearvvašvuodaásahusat berrejít sáddet mánáidsuodjalussii. Opplándda dearvvašvuodageahču vurddii maiddái ahte leat stuora erohusat suohkaniid gaskka, danne go duohta dilli suohkaniin lea iešguđetlágan, ja leat stuora erohusat olmmošlogu ja álbmoga čoahkádusa dáfus. Kárten čájehii goitge ahte diedáhusaid lohku rievddadii mihá eambbo go maid Opplándda dearvvašvuodageahču lei vuordán, ja árvvošallojuvvvo ahte dát erohusat speadjalastet hui stuora erohusaid dearvvašvuodabargiid bargovugiin diedihangeatnegasvuoda dáfus mánáidsuodjalussii. Diedihangeatnegasvuhta sistisdoallá olu ja viiddis eavttuid, ja Opplándda dearvvašvuodageahču jáhkká ahte dát eavttut árvvošallojuvvjt hui iešguđetge lágje.

Suohkanat ja buohcciviessu ožot dieđu kártema bohtosiid birra, nu ahte suohkanat ieža sáhttet árvvoštallat čájehit go logut duohta gova. Opplándda dearvvašvuodageahču vuorja-huvvá erenoamážit suohkaniid dáfus gos eai oba leat ge, dahje gos leat hui unnán, dieđáhusat, ja árvida ahte doppe lea unnitraporteren mánáidsuodjalussii. 2012:s áigu Opplándda fylkkamánni lágidit olu doaimmaid fáttás Diedihangeatnegasvuhta mánáidsuodjalussii.

% dearvvašvuodabálvalusas

Logut ruođuid siste lea oppalaš dieđáhuslohu mánáidsuodjalussii

Oaidnemeahttun **mánát**

Suohkanat galget Nav bokte sihk-karastit ahte mánát ja nuorat váttis dilis, ja sin bearrašat, ožžot ollslaš ja oktiiheivehuvvon bálvalusfálaldaga. Dát válđojuvvui mielde ulbmilparagráfi go Stuoradiggi mearridii lága sosiála bál-valusaid birra Nav:s 2009:s.

Sosialveahki vuostáváldiid mánát leat hearkkes joavku. Stáhta dearvvašvuodageahču čuovvu mielde movt suohkan váldá vuhtii mánáid go árvvoštallá ekonomalaš sosialveahki. Riikkaviidosaaš geahču 2010:s čájehii ahte suohkanat kártejít unnán mánáid

dárbbu go rehkenastet doarjaga sturrodaga. Mánát ledje unnán oidnosis dain áššiin maid dát geahču guorahalai. 2011 čavčča guorahalai Stáhta dearvvašvuodageahču bargojoavku 87 váiddaášši guđa fylkkas. Buot dain áššiin ovddastii váidi dakkár dállodoalu gos leat mánát. Dušše 25 proseantta áššiin sistisdolle dieđuid mánáid birra čielga persovdnadieđuid lassin. Mánáid dárbbut ledje unnán čielggaduvvon dain áššiin. Jearahallamiid bokte mualit Fylkkamánniid bargit ahte mánáid dilli čilgejuvvo hárve ja ahte mánáid jietna ii gullo báļjo obanassiige dain áššiin. Muitaluvvo maiddái ahte hui unnán suohkanat čuvvot rutiinnaid guorahallan dihte mánáid dárbbuid. Go mánáid dilli ii čilgejuvvo áššis, de ii šatta oassin mearridanvuodus ge mii čuovvu viidáset áššemeannudeami. Máŋgga báikkis vailu suohkaniin gelbbolašvuhta čađahit čielggademiid ja

jođihangoddi
ohcalá hárve
dieđud mánáid
dili birra go
dohkkehít áššiid.
Dát lea min
mielas
vuorjavaš.
Suohkanat
fertejít stivre-
jumi ja
jođiheami bokte
sihkkarastit ahte
maiddái mánáid
dárbbut fuola-

huvvojít go galgá rehkenastit
ekonomalaš doarjaga
mánnábearrašiidda nu go láhka
eaktuda. Stáhta
dearvvašvuodageahču áigu čađahit
riikkaviidosaaš geahču dán fáttá birra
2012:s.

Sisdoallu

Dát oassi Geahčodiedžáhusas čájeha deataleamos doaimmaid maid fylkkamánnit, Fylkkaid dearvvašvuodageahčut ja Stáhta dearvvašvuodageahču doaimmahit bearráigeahčoeiseváldin ja váiddaásahussan. Fylkkamánnit válde badjelasaset doaimma Fylkkaid dearvvašvuodageahčus oddajagemánu 1. b. 2012. Dás vuolábealde geavahuvvo goitge Fylkka dearvvašvuodageahču, danne go mii ovdanbuktit statistihka 2011:s ja ovdal.

Mánáidsuodjalusbálvalus	38	Dearvvašvuodabálvalusat	42
Sosialbálvalusat	39	VÁIDDAÁŠSIT DAS GO VUOIGATVUODAT SOSIALBÁLVALUSAID HÁRRÁI EAI	42
VÁIDDAÁŠSIT DAS GO VUOIGATVUODAT SOSIALBÁLVALUSAID HÁRRÁI EAI		PLÁNEJUVVON GEAHČU DEARVVAŠVUODABÁLVALUSAID HÁRRÁI	43
DEVDOJUVVO	39	BÁGGEN JA FÁPMOGEAVAHEAPMI OLBMUID VUOSTÁ GEAIN II LEAT MEARRIDANVÁLDI DAN HÁRRÁI,	
PLÁNEJUVVON GEAHČU SOSIALBÁLVALUSA HÁRRÁI	40	MUHTO GEAT VUOSTTALDIT	44
Geahču sosialbálvaluslága vuodul	41	DEARVVAŠVUODAHEAHKI OAŽZUMA	44
Geahču ekonomalaš doarjagiid hármai j.e. lága vuodul sosiála bálvalusaid birra Nav:s	41	GEAHČOÁŠSIT (OVTASKAS ÁŠSIT)	46
BÁGGEN JA FÁPMOGEAVAHEAPMI OLBMUID GUOVDU GEAIN LEA PSYKALAŠ DOAIMMASHEHTTEJUPMI	41	DIEDIHANORTNET	46
		DIEDIHANGUOVDÁS	46
		Rehketdoallu ja bargit	47

Mánáidsuodjalusbálvalus

Tabealla 1 Geahču mánáidsuodjalusáshusaid hárrai 2011:s

Fylkkamánniámmát	Mánáidsuodjalusáshusat		Ossodagat/ ovttadagat		Galle mearriduvvon geahču		Čádahuvvon geahču		Galle ii-dieđihuvvon geahču		Galle ságastallama mánáigui	Galle máná
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2011	2011
Østfold	13	14	47	44	117	116	106	105	52	53	107	341
Oslo ja Akershus	39	52	67	66	230	230	174	176	87	87	157	546
Hedmárku	15	11	19	22	63	67	47	51	34	23	127	227
Opplanda	6	6	22	23	26	25	26	24	10	9	33	166
Buskerud	5	3	12	9	41	34	42	36	19	16	55	86
Vestfold	6	6	8	8	37	38	37	39	15	16	67	177
Telemárku	4	4	14	15	52	53	49	49	23	23	47	109
Aust-Agder	5	5	12	15	48	58	48	59	29	24	77	143
Vest-Agder	7	6	25	21	66	65	67	66	20	25	71	116
Rogalánda	15	14	49	43	113	107	111	92	46	32	108	229
Hordalánda	23	19	47	45	152	132	108	87	33	28	53	250
Sogn ja Fjordane	4	4	8	7	24	14	32	10	10	5	39	74
Møre ja Romsdal	5	5	9	9	21	21	23	19	10	7	37	115
Lulli-Trøndelága	15	15	24	25	73	82	73	81	29	34	128	263
Davvi-Trøndelága	7	7	15	13	29	27	24	18	8	10	67	98
Nordlanda	6	5	9	8	25	21	23	16	9	8	28	106
Romsa	9	8	20	26	89	88	88	90	25	39	121	218
Finnmárku	2	2	4	4	10	10	10	10	4	4	19	45
SUMMA	186	186	411	403	1216	1188	1088	1028	463	443	1341	3309

Čuovvovaš lohkomateriálat leat vižžojuvvon jahkeraporttain maid fylkkamánnit leat ráhkadan mánáidsuodjalusa geahču vuodul.

2011:s giedahalle fylkkamánnit 174 váiddaášši suohkaniid hárrai, geahča 2. tabealla. Okta mánáidsuodjalusa dovdomearkkain lea ahte leat leamaš unnán váiddaáššit. Go galgá čielggadit heittot beliid suohkaniid mánáidsuodjalusas, de orrot váiddaáššit leame heittot gáldut. Dan 174 giedahallojuvvon váiddaáššis dušindahkkojuvvodje 16 ášši (9 proseantta) ja váidagat sáđdejuvvodje ruovttoluotta suohkanii odđa giedahallamii. 23 ášši (13 proseantta) mearrádusain rievdaduvvojedje. Dat earát juogo hilgojuvvodje (17 proseantta) dahje nannejuvvojedje (61 proseantta). Fylkkamánniin vurdojuvvu ahte sii giedahallet

unnimusat 90 proseantta váidagiin golmma mánu sisa, ja sii devde gáibádusa 91 proseantta áššiin.

Fylkkamánnit ožžot iešguđet láđje dieđu vejolaš rihkumiiid birra mánáidsuodjalusas. Sáhttet leat mánát, oapmahaččat dahje earát geat dieđihit, dan sáhttá gávnnahit go guorahallá áigemearresko-viid, go háhká dieđuid plánejuvvon geahču bokte, dahje eará gálduid bokte. 2011:s giedahalle fylkkamánnit 972 geahčoášši suohkaniid hárrai. 115 áššis ledje láhkarihkkumat.

Fylkkamánnit čáđahedje 2011:s geahču suohkaniid mánáidsuodjalusbálvalusa hárrai. Oppalaččat čáđahuvvojedje 66 systemarevišuvnna suohkaniid mánáidsuodjalusbálvalusa hárrai, gos láhkagáibádusat ledje rihkkojuvvon 54 geahčoáššis. Dáid

Tabealla 2 Galle váidaaga gieðhallojuvvon suohkaniid mánáidsuodjalusbálvalusa hárrái 2011:s

Fylkkamánniámmát	Geahčováidagat		Váidagat ovttaskas mearráusaid hárrái		Gieðhallojuvvon 3 mánu sisa		Giedahallanági badjel 3 mánu	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Østfold	54	48	9	11	9	10	0	1
Oslo ja Akershus	95	208	63	61	44	57	19	4
Hedmárku	31	33	12	9	11	8	1	1
Opplånda	8	23	0	3	0	2	0	1
Buskerud	49	57	18	14	18	14	0	0
Vestfold	41	69	7	11	7	10	0	1
Telemárku	12	16	6	3	6	3	0	0
Aust-Agder	10	19	0	0	0	0	0	0
Vest-Agder	30	62	8	6	8	6	0	0
Rogalánda	45	73	7	7	5	4	2	3
Hordalánda	73	91	24	14	23	14	1	0
Sogn ja Fjordane	21	10	3	4	2	4	1	0
Møre ja Romsdal	28	14	4	4	4	1	0	3
Lulli-Trøndelága	56	49	6	5	5	5	1	0
Davvi-Trøndelága	26	28	1	2	0	1	1	1
Nordlánda	55	80	10	12	9	12	1	0
Romsa	36	53	10	8	10	8	0	0
Finnmárku	13	39	0	0	0	0	0	0
SUMMA	683	972	188	174	161	159	27	15

geahčuid lassin leat muhtun fylkkamánnit maiddái čaðahan earalágán geahču suohkaniid hárrái, dahje doallan čoahkkimiid suohkaniid joðihangottiin diliid birra mánáidsuodjalusas.

2011:s gieðahalle fylkkamánnit 376 váiddaašši mánáidsuodjalusásahusaid hárrái, 322 dáin ledje bággodoaimmaid birra ja 54 eará diliid birra. 71 áššis ožžo váidit mieðáhusa , 292 áššis eai ožžon mieðáhusa. 13 váidaga hilgojuvvoyedje. 92 proseantta váidagiin gieðhallojuvvoyedje golmma mánu sisa.

Fylkkamánnit čaðahedje 1028 geahču mánáidsuodjalusásahusaid hárrái 2011:s, geahča 1. tabealla, gos 69 čaðahuvvojedje systemarevišuvdnan, dat earát fas indiviidageahčun gos Fylkkamánni galgá vuoruhit ságastallamiid mánáiguin ásahusas. 2011:s ledje fylkkamánni 1341 ságastallama mánáiguin mánáidsuodjalusásahusain. Jus visot mánát geat ledje čálihuvvon sisá ásahusaide dalle go ovddasteaddjít fitne doppe, livčče háliidan hupmat geahčoválddiiguin, de livčče sáhttán čaðahit 3309 ságastallama. Dát mearkkaša ahte ságastallanproseanta lei 41.

Oktiibuot čaðahedje fylkkamánnit geahču 186 mánáidsuodjalusásahusa hárrái, main ledje 403 ossodaga/ovttadaga. 443 čaðahuvvon geahčuin eai lean dieðihuvvon.

Fylkkamánnit čaðahit maiddái geahču vuolleagát aktoolbmuid fuolahuusuovddážiid hárrái. 2011:s ledje 10 dákkár guovddáža, main leat 27 ossodaga/ovttadaga, gos čaðahuvvui geahču. Oktiibuot čaðahuvvojedje 42 geahču, gos golbma ledje systemarevišuvdnan, ja 16 eai lean dieðihuvvon. Fylkkamánni ledje 151 ságastallama mánáiguin dáin guovddážiin. Jus visot mánát geat ledje čálihuvvon sisá ásahusaide dalle go ovddasteaddjít fitne doppe, livčče háliidan hupmat geahčoválddiiguin, de livčče sáhttán čaðahit 244 ságastallama. Dát mearkkaša ahte ságastallanproseanta lei 62.

2011:s rájes lea fylkkamánniin geatnegasvuhta čaðahit geahču váhnemiid ja mánáid guovddážiid hárrái unnimusat juohke nuppi lagi. Leat registrerejuvvon 22 dákkár guovddáža. Fylkkamánnit čaðahedje vihta geahču 2011:s.

Sosialbálvalusat

Váiddaaššit das go vuoigatvuođat sosialbálvalusaid hárrái eai devdojuvvvo

Váidagat sosialbálvaluslága vuodul

Fylkkamánniámmát	2009		2010		2011		
	Gieðhallojuvont ássit	Gieðhallojuvont ássit	Gieðhallojuvont ássit	Rievda-duvvon	Dusšin-dáhkkojuvont		
Østfold	69	85	56	29	7		
Oslo ja Akershus	195	271	298	90	6		
Hedmárku	36	36	37	11	0		
Opplånda	28	22	33	13	2		
Buskerud	62	64	80	21	14		
Vestfold	43	68	86	19	21		
Telemárku	55	47	37	10	9		
Aust-Agder	20	17	26	3	6		
Vest-Agder	44	35	33	8	4		
Rogalánda	48	60	54	9	2		
Hordalánda	130	131	209	5	14		
Sogn ja Fjordane	28	35	12	1	3		
Møre ja Romsdal	53	39	59	8	14		
Lulli-Trøndelága	63	37	40	5	14		
Davvi-Trøndelága	23	32	21	0	7		
Nordlánda	71	43	40	6	7		
Romsa	57	59	49	4	7		
Finnmárku	16	23	11	4	2		
SUMMA	1041	1104	1181	246	139		

* Váidagat ekonomalaš doarjagiid hárrái eai leat mieldje, geahča sosiála bálvalusaid Nav:s vuolábealde.

22011 lei mañemus jahki sosialbálvaluslágain. 2012 rájes leat čuovvovaš fáttát oassin dearvvašvuða- ja fuolahusbálvaluslágas. 3. tabealla čájeha áššiid gos ovttaskas olbmot leat váidán mearrádusaïd maid suohkan lea dahkan. 2011:s gieðahalle fylkkamánnit 1181 váidaga sosialbálvalusaid hárrái, 2010:s lei dát lohku 1104. Praktihkalaš doarjja lei dat ovttaskas bálvalus mii lei eanemusat váidojuvvon, 368 áššis, ja 177 ášši guske geavaheaddjistivrejuvvon persovnnalaš veahkkái. Dasto ledje 350 ášši fuolahusbálkká birra, 239 ášši helpema birra ja 189 doarjjaolbmo birra.

2011:s rievadadii Fylkkamánni suohkana mearrádusa 21 proseantta áššiin, 2010:s lei dát lohku 24 proseantta. 12 proseantta mearrádusain dušindahkkojuvvoyedje, ja áššit sáddejuvvoyedje ruovttoluotta suohkanii odða gieðahallamii. 2010:s lei dát lohku logi proseantta. Dát mearkkaša ahte suohkaniid mearrádus nannejuvvui 2/3 áššiin.

Fylkkamánniin vurdojuvvo ahte gieðahallet unnimusat 90 proseantta váidagiin golmma mánu sisa. 2011:s gieðahallojuvvoyedje dušše 62 proseantta váidagiin sosialbálvaluslágaa vuodul ovdal áigemeari, seamma lohku go 2010:s. Seammaládje go 2010:s, de ledje dušše vihtta ámmáha mat devde gáibádusa, muhsto guokte eará ledje hui lahka (88 ja 89 proseantta). 2011 álggus ledje 335 ášši mat eai lean gieðahallojuvvon, lagi loahpas ledje 212. Stáhta dearvvašvuðageahču bajit dási orgánan ii vuostáiválldii guhtha váiddaášši sosialbálvalusa hárrái. Njealji áššis nannejuvvui mearrádus. Ovta áššis ii lean vuodđu rievadat mearrádusa. Okta áššiin lei láhkadulkonášši.

Váidagat lágaa vuodul sosiála bálvalusaid hárrái Nav:s

Tabealla 4 Váiddaáššit maid fylkkamánnit leat gieðahallan ekonomalaš doarjaga hárrái 2009–2011 ja 2011 gieðahallama bohtosat ja 2011 kvalifiserenprográmma

Fylkkamánniámmát	2009		2010		2011			Kvalifiserenprográmma	
	Ekonomalaš doarjaga								
	Gieðahallojuvvon áššit	Gieðahallojuvvon áššit	Gieðahallojuvvon áššit	Rievda- duvvon	Dušindahkkojuvvon	Gieðahallojuvvon áššit	Gieðahallojuvvon áššit		
Østfold	179	321	253	31	16	4			
Oslo ja Akershus	637	684	773	114	27	13			
Hedmárku	115	181	151	19	8	1			
Opplánda	138	140	188	7	5	1			
Buskerud	190	263	284	36	36	1			
Vestfold	211	202	208	8	31	5			
Telemárku	98	95	147	26	23	2			
Aust-Agder	69	78	152	27	12	1			
Vest-Agder	122	124	165	12	12	1			
Rogalánda	161	223	251	3	5	6			
Hordalánda	234	275	472	27	43	3			
Sogn ja Fjordane	35	27	32	5	3	0			
Møre ja Romsdal	61	97	116	14	16	1			
Lulli-Trøndelága	187	189	152	9	32	0			
Davvi-Trøndelága	59	57	70	2	10	4			
Nordlánda	102	91	120	5	7	0			
Romsa	80	131	136	18	9	0			
Finnmárku	48	32	42	8	9	1			
SUMMA	2726	3210	3712	371	304	44			

4. tabeallas oaidnit váiddaáššiit maid fylkkamánnit leat gieðahallan ekonomalaš doarjaga ja kvalifiserenprográmma hárrái (KVP).

Váiddaáššit ekonomalaš doarjaga birra gusket erenoamážit biebmo-, orrungollo-, bivttas- ja eará ealihangollodoarjagiidda. 2011:s gieðahallojuvvoyedje 3712 dákkár ášši, 2010:s lei lohku 3210. Dát lea 16 proseantta lassáneapmi. Váiddaáššiin ekonomalaš doarjaga hárrái rievaduvvovedje logi proseantta mearrádusain ja gávcci proseantta dušindahkkojuvvoyedje ja sáddejuvvoyedje odða gieðahallamii suohkanii. Dát mearkkaša ahte Fylkkamánni nannii badjel 80 proseantta mearrádusain mat váidojuvvoyedje ja maid suohkan ii rievadan. 78 proseantta áššiin lágaa vuodul sosiála bálvalusaid birra Nav:s gieðahallojuvvoyedje ovdal golmma mánu áigemeari, ovddit lagi lei lohku 80 proseantta. Logis dan 18 fylkkamánnéammáhis gieðahalle unnimusat 90 proseantta áššiin golmma mánu sisa, lohku lei gávcci 2010:s. 2011 álggus ledje 642 ášši mat eai lean gieðahallojuvvon, lagi loahpas ledje 561.

Dasa lassin leat gieðahallojuvvon 44 ášši kvalifiserenprográmma hárrái, 2010:s lei lohku 29 ášši.

Stáhta dearvvašvuðageahču bajit dási orgánan ii vuostáiválldán ovttage váiddaášši dán lágaa vuodul 2011:s.

Plánejuvvon geahču sosialbálvalusa hárrái Geahču sosialbálvaluslága vuodul

2011 čádahedje fylkkamánnit 102 systemarevišvnna, gč. 5. tabealla, ja 77 eará plánejuvvon geahču sosialbálvaluslága bálvalusaid hárrái. Guoktelogiguhtta systemarevišvnna ja 72 eará plánejuvvon geahču ledje oassin dan riikkaviidosaš geahčus mii gullá vuorrasiid sosial- ja dearvvašvuðabálvalusaid njealji lagi geahččovoruhepmái (2009-2012). Vuoruheami birra čuožžu 21. siiddus. Dan 76 systemavuogádaga fáddán, mat eai lean oassin riikkaviidosaš geahčus, lei earret eará (oktan loguiguin, muhtun geahčuin sáhttet leat máŋga fáttá):

- 40 bálvalusa ja riekteoadjebasuða olbmuide geain lea psykalaš doaimmashehttejupmi 17 sosial- ja dearvvašvuðabálvalusa gárrenmirkogeavaheddjiide 7 suohkanlaš dikšo- ja fuolahusbálvalusa vuorrasiidda
- 6 suohkanlaš sosial-, dearvvašvuða- ja mánáidsuodjalusbálvalusa mánáide

75 dan 102 systemarevišvnna gávn nahuvvovedje láhka- dahje njuolggadusrihkummat (meattáhusat). Juovlamánu 31. b. 2011 ledje oktiibuot 41 sosialbálvalusa geahčus 2010:s dahje ovdal ain meattáhusat mat eai lean giddejuvvon. Jagi ovdal lei seamma lohku 47.

Suohkana systemarevišvnnain čádahuvvovedje 59 ovttas barg- un Fylkka dearvvašvuðageahču ja Fylkkamánni gaskka dan bokte ahte sihke dearvvašvuðalága ja sosiallága gáibádusat guorahallojuvvoyedje.

Stáhta dearvvašvuðageahču gáibidii ahte fylkkamánnit galge čádahit 180 systemarevišvnna. Čádahuvvui geahču mii bargoviidodaga dáfus vástdii 143 systemarevišvnna.

Geahču ekonomalaš doarjagiid hárrái j.e. lága vuođul sosiála bálvalusaid birra Nav:s

Fylkkamánnit čađahedje 97 systemarevišuvnna lága vuođul sosiála bálvalusaid birra Nav:s 2011:s, gč. 6. tabealla. Stáhta dearvvašvuodageahču gáibidii ah te fylkkamánnit galge čađahit 100 systemarevišuvnna. 74 systemarevišuvnnas

gávnahedje láhka- dahje njuolggadusrihkumiid (meattáhusaid). Juovlamánu 31. b. 2011 ledje ain meattáhusat 11 geahčus mat čađahuvvojedje 2010:s sosiála bálvalusaid hárrái Nav:s mat eai lean loahpahuvvon.

Čađahuvvui geahču mii bargoviiodaga dáfus vástida 108 systemarevišuvnna.

Tabealla 5 Galle systemarevišuvnna leat leamaš bálvalusaid hárrái maid fylkkamánnit leat čađahan sosialbálvaluslága vuođul 2009-2011

Fylkkamánniámmát	2009	2010	2011
Østfold	9	3	3
Oslo ja Akershus	22	24	6
Hedmárku	9	6	9
Opplanda	9	6	5
Buskerud	11	10	6
Vestfold	6	6	7
Telemárku	7	5	7
Aust-Agder	7	6	4
Vest-Agder	7	6	6
Rogalanda	11	8	4
Hordalanda	15	9	9
Sogn ja Fjordane	7	6	6
Møre ja Romsdal	5	11	7
Lulli-Trøndelága	9	5	1
Davvi-Trøndelága	7	7	8
Nordlanda	9	7	7
Romsa	8	4	3
Finnmárku	6	3	4
SUMMA	164	132	102

Tabealla 6 Systemarevišuvnnat maid fylkkamánnit čađahedje lága vuođul sosiála bálvalusaid birra Nav:s 2010 og 2011

Fylkkamánniámmát	2010	2011
Østfold	6	5
Oslo ja Akershus	6	12
Hedmárku	2	5
Opplanda	5	5
Buskerud	8	12
Vestfold	6	4
Telemárku	4	3
Aust-Agder	4	4
Vest-Agder	4	4
Rogalanda	4	7
Hordalanda	5	5
Sogn ja Fjordane	4	3
Møre ja Romsdal	3	6
Lulli-Trøndelága	6	6
Davvi-Trøndelága	4	2
Nordlanda	6	6
Romsa	4	4
Finnmárku	3	4
SUMMA	84	97

Bággen ja fápmogeavaheapmi olbmuid guovdu geain lea psykalaš doaimmashehttejupmi

Tabealla 7 Bággen ja fápmogeavaheapmi olbmuid guovdu geain lea psykalaš doaimmashehttejupmi 2011:s – sosialbálvalusláhka kap. 4A

Fylkkamánniámmát	Diedáhusat vahásteadeaddji doaimmaid birra heahetediliin		Fylkkamánni mearrádusnuppástuhttin			Dohkkehuvvon dispensašuvna-ohcamat oahppogáibádasas	Galle geahču báikkis
	Galle dieđihuvvon mearrádusa	Olbmot geaidda diedáhus gulai	Galle dohkkehuvon mearrádusa	Galle dohkkehuvvon bággoaimma	Olbmot geain lea mearrádus 31.12.		
Østfold	449	70	24	30	24	20	4
Oslo ja Akershus	3142	265	175	257	170	146	31
Hedmárku	370	46	67	95	67	63	13
Opplanda	660	46	51	62	51	47	15
Buskerud	769	31	70	111	70	49	23
Vestfold	1441	40	30	38	24	22	8
Telemárku	128	31	15	22	13	11	4
Aust-Agder	275	21	10	11	10	9	0
Vest-Agder	373	62	60	89	58	12	0
Rogalanda	6913	164	90	133	81	82	10
Hordalanda	296	84	163	292	138	146	23
Sogn ja Fjordane	593	21	11	18	12	8	7
Møre ja Romsdal	3814	45	31	74	31	36	3
Lulli-Trøndelága	802	49	42	61	40	9	16
Davvi-Trøndelága	483	12	32	96	31	84	11
Nordlanda	507	35	60	138	59	51	32
Romsa	2351	27	47	107	51	28	10
Finnmárku	792	10	5	6	5	6	12
SUMMA	24 158	1059	983	1640	935	829	222

Leat badjelaš 20 000 olbmo geain lea psykalaš doaimmashehtejumi diagnosta Norggas. Sosialbálvaluslágas lei sierra kapihtal, kapihtal 4A, mii sistisdoalai luvvema gildosis ahte galgá garvit dahje unnidit bággoaimmaid olbmuid ektui geain lea psykalaš doaimmashehttejupmi, ja njuolggadusaid jus bággoaimmat leat dárbašlačcat. Dát njuolggadusat leat 2012 rájes sirdojuvvon dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvaluslágá 9. kapihtali. Bággoaimbman rehkenastojuvvojít sihke doaimmat maid geavaheaddji vuosttalda, ja doaimmat mat beroškeahttá vuosttaldeamis fertejít rehkenastojuvvot bággen. Dát sahttet leat doaimmat mat galget hehttet olbmuid vahágahttimis iežaset, earáid dahje diŋgaid, dahje mat galget gokčat dan dárbbu mii olbmuin lea biepmu, juhkamuša, vuoinjasteami ja oađđima, gárvodeami, ráinnasvuoda dahje persovnnalaš oadjebasvuoda ektui. Olu oktavuođain lea alárpmiad, sihkkarastinboakhánii, galmmihanskábe lássema dahje earáid ráddjejumiid birra. 39 proseantta mearriduvvon doaimmain lei vaháeastadeapmi, ja 61 proseantta lei vuodđodárbbuid gokčan. Oktibuođ nuppástuhette fylkkamánnit 1031 suohkaniid mearrádusain; 983 dáin dohkkehuvvojedje, geahča 7. tabealla. Dohkkehuvvon mearrádusain ledje 1640 doaibmabiju. 2010:s ledje 902 mearrádusa main ledje 1395 doaibmabiju. 2011 loahpageahčen ledje gustovaš mearrádusat 935 olbmo ektui, 2010:s lei dát lohku 835. 40 proseantta mearrádusain guske nissonolbmuide, 60 proseantta fas dievdoolbmuide.

Dasa lassin registrerejuvvojedje 24 158 vaháeastadeaddji doaimma heahdedili mat eai lean regulerejuvpon mearrádu-sain, 2010:s lei lohku 19569. Doaimmat čađahuvvojedje 1059 olbmo ektui, 2010:s lei lohku 1076. 37 proseantta dain olbmuin geaid dáfus ledje dákkár doaibmabijut, ledje nissonolbmot, 63 proseantta ledje dievdoolbmot.

2011:s giedħalle fylkkamánnit 858 dispensašuvdnaohcama dain oaħppogáibádusain mat gusket bággemii. 829 ohcamii dohkkehuvvojedje, 2010:s lei lohku 773. Iešalddis mualit ohcamat unnán galle bággoaimma čađahuvvojedje olbmuid hárrá geat eai deavdde gelbbolašvuodagáibádusaid. Go buohtastaħħta lassáneami ja dan stuora ohcanlogu mearrá-duslogu ektui, de orro čájeheame ahte máñgga sajes lea váttis rekrutteret gelbbolaš bargiid.

Leat hui unnán váidagat dán bálvalussuorggi sisikkobalde. 2011:s ledje guħħta váidaga vaháeastadeaddji doaimmaid dáfus heahdedili, ja guokte fas nuppástuvvon mearrádusaid dáfus.

Fylkkamánnit čađahedje 222 geahču báikkis iskan dihte mearriduvvon bággoaimmaid dahje iskan dihte diliid gos dihet, dahje gos rehkenastet, ahte bággan čađahuvvo almmá mearrádusaid haga. 201 geahču ledje báikkiin gos doaibmabijut ledje regulerejuvpon mearrádusain. 2010:s čađahuvvojedje 229 geahču báikkis.

Tabealla 8 Váiddaāšsit das go vuoigatvuodat dearvvašvuodabálvalusaid hárrái eai devdojuvvo – árvvoštallamat áššiin maid Fylka dearvvašvuodageahčut loahpahedje, daid láhkanjuolggadusaid mielde maid ektui áššit leat árvvoštallojuvvon – 2009–2

Láhkanjuolggadus	Láhkanjuolggadus gusto	2009 ¹	2010 ²	2011	
		Galle árvvoštallama	Galle árvvoštallama	Galle árvvoštallama	Áššit main váidi oačciu belohahkii dahje ollislaš miediheami
Pasieantavuoigatvuodaláhka					
§ 2-1 vuoshtaš laðas	riekti oažžut dárbašlaš dearvvašvuodaveahki suohkandearvaš-vuodabálvalusas	83	71	70	30
§ 2-1 nubbi laðas	riekti oažžut dárbašlaš dearvvašvuodaveahki spesialistadearvaš-vuodabálvalusas	168	217	183	45
§ 2-2	riekti oažžut árvvoštallama 30 beaviv sisa	11	19	10	6
§ 2-3	riekti oažžut odda árvvoštallama	8	4	3	0
§ 2-4	riekti välljet buohcciviesus	10	22	11	5
§ 2-5	riekti oažžut oktagaslaš plána	8	11	5	4
§ 2-6	riekti oažžut buohccisáhtu	244	407	1005	128
Kap. 3	riekti mielváikkhuheapmáj ja diehtojuohkimii	49	70	46	14
Kap. 4	miediheapmi/riekti vuosttaldit dearvvašvuodaveahki	1	6	3	0
Kap. 4a bággan	sisačálihit/doalahit dearvvašvuoda-ásahusas	6	5	6	4
§ 5-1	riekti oaidnit journála	30	33	23	17
dearvvašvuodabargiidláhka					
§§ 42, 43 ja 44, gč. pasieantavuoigatvuodalága § 5-2	riekti divvut ja sihkkut journálas	21	32	23	9
Suohkandearvvašvuodabálvalusláhka					
§ 2-1	riekti oažžut dárbašlaš dearvvašvuodaveahki	148	144	155	60
Bátnedearvvašvuodabálvalusláhka					
§ 2-1	riekti oažžut dárbašlaš bátnedearvvašvuoda-veahki	3	3	2	1
Eará láhkparagráfat mat addet vuoigatvuodaid dearvvašvuodasuorggís		7	8	7	4
Árvvoštallamiid summa ovttaskas njuolggadusaid¹		797	1052	1552	327
ektui ¹		705	913	1462	
Galle áššii ²		71	64	64	
Hilgojuvpon áššit ³					

¹ Muhtun áššin maid Fylkkaid dearvvašvuodageahčut giedħalle, ledje árvvoštallamat eambo go dušse ovitta njuolggadusa birra pasieantavuoigatvuodaid hárrái. Danne šaddá árvvoštallamiid lohku stuorát go áššiit lohku.

² Logut spieħkastit veahħas ovđid jagid almmuhemi id ektui danne go ovdalis raporterejuvpon diedut divvujvojxit go boasttuvuodat ja välevašvuodat fuomšavvajt.

³ Cielega áššehis áššit dahje boaránuvratn áššit hilgojuvvojt.

Dearvvašvuodabálvalusat

Váiddaášsit das go vuogatvuodat dearvvašvuodabálvalusaid hárrái eai devdojuvvo

Fylkkamánni (ovdal 2012 Fylkka dearvvašvuodageahču) lea váiddainstánsa go muhtun olmmoš ii oačeo devdojuvvojít vuogatvuodaid mat leat pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodálágas ja muhtun eará láhkanjuolgadusain. Dat geas lea ovddasvástádus bálvalusa hárrái (suohkan, buohcciviessu/dearvvašvuodadoaimmahuus jna.) galget árvvoštallat ášši odđasit ovdal go ovddiduvvo váiddaášsi.

Váidagat gusket mágkegoluid váilevaš ruovttoluottamáksii go mágkkoštít ruoktot ovdan spesialistadearvvašvuodabálvaluss ii (pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodáláhka § 2-6), ja dát váidagat leat garrisit lassánan 244 váidagis 2009:s, measta duppálii (407) 2010:s ja vel duppálii 1005 váidagii 2011:s, geahča 8. tabealla. Logut eai leat dássedat miehtá riikkka. Eanemus dákkrá váiddaášsit giedħallajuvvojedje Nordlándas (164), Møre ja Romsdálas (120) ja Finnmárkkus (106), unnimus ges Lulli-Trøndelágas (14), Aust-Agderis (15) ja Davvi-Trøndelágas (17).

Dearvvašvuodageahču mielas leat dat váiddaášsit mat gusket dárbbashaš dearvvašvuodaveahkkái ja vuogatvuhtii oažžut árvvoštallama buot duoðalaččamusat. Dákkrá áššiid logut leat leamaš dássedat majemus njeallje lagi, ja leat birrasiid 400 jagis olles riikkas.

Oktiibuoit loahpahuvvojedje 1462 váiddaášsi 2011:s. 327 áššis (22 proseantta) oačui pasieanta miedhihami dan bokte ahte vuosttašinstánsa mearrádus rievdaduvvui, dahje ahte ášši sáddejuvvui ruovttoluotta odđa giedħallamii danne go lei áššemeannudanboasttuvuhta vuosttašinstánnas. Dát lea unnit miedhihanproseanta go ovddit lagi. Čilgehussan lea go buohciscáhttováidagat leat lassánan. Váidi vuoitá hárvebut dáid váidagiid go eará váidagiid dearvvašvuodasuorggis.

Stáhta dearvvašvuodageahču lea giedħallan guhtta jearaldaga mas leat bivdojuvvon nuppástuhttit mearrádusaid maid Fylkka dearvvašvuodageahču lea mearridan váiddaášsiin. Guokte ášši bohte 2010:s ja okta 2009:s. Golbma ášši ledje váidagat hilguma birra. Stáhta dearvvašvuodageahču nannii buot golbma ášši. Dan golbma majemus ášši nuppástuhtii Stáhta dearvvašvuodageahču. Okta rievdaduvvui, okta sáddejuvvui ruovttoluotta mas bivde odđa árvvoštallama, ja okta nannejuvvui.

Plánejuvvon geahču dearvvašvuodabálvalusaid hárrái

2011:s čađahedje fylkkaid Dearvvašvuodageahčut 272 systemarevišvnna, geahča 9. tabealla, ja sullii 129 eará geahču ásaħusaid hárrái. systemarevišvnna ledje 143 suohkaniid hárrái ja 200 spesialistadearvvašvuodabálvalusa hárrái. 12 plánejuvvon geahčodoaimma ja 36 soaitħatiskangeahču 2011:s ledje oassin riikkaviidoshaš geahčus geahnoħis vuoras

pasieanttaid ektui geat leat doadján norasdávtti, ja 77 lei oassin riikkaviidoshaš geahčus vuojinggašgáldnandivšu hárrái. Goappašagat gullet njealji lagi geahčovoruheapmái vuorrasiid sosial- ja dearvvašvuodabálvalusaid hárrái (2009-2012), geahča sierra artihkkala 21. siiddus. 49 geahču ledje oassin riikkaviidoshaš geahčus bággejuvven dearvvašvuodaveahki hárrái suohkaniid dearvvašvuodabálvalusas, geahča artihkkala 7-8. siidduin.

Dat 49 systemarevišvnna spesialistadearvvašvuodabálvalusas mat eai lean oassin riikkaviidoshaš geahčus, guske earret eará (oktan loguiguin):

- 6 psykalaš dearvvašvuodagáhttema
- 4 psykalaš dearvvašvuodagáhttema mánáide ja nuoraide
- 6 fágaidrasttildeaddji spesialiserejuvven gárrenávnناسدیکش

Dat 58 systemarevišvnna suohkaniid hárrái mat eai lean oassin riikkaviidoshaš geahčus, guske earret eará (oktan loguiguin):

- 39 diķšo- ja fuolahusbálvalusa vuorrasidda
- 8 bálvalusa gárrenávnناسgeavaheddjiide
- 6 dearvvašvuodá- sosial- ja mánáidsuodjalusbálvalusa mánáide hearkkes dilis
- 4 dearvvašvuodá- ja sosialbálvalusat psykalaš buhcciide

Suohkaniid systemarevišvnnaid čađahuvvojedje 59 ovttas-bargun Fylkka dearvvašvuodageahču ja Fylkkamánni gaskka dan bokte ahte sihke dearvvašvuodáláhka ja sosiallákha árvvoštallojuvvojedje.

Tabealla 9 Geahču dearvvašvuodabálvalusa hárrái – galle systemarevišvnna Fylkka dearvvašvuodageahču lea čađahan 2009–2011

Dearvvašvuodageahču ámmáti	2009	2010	2011
Østfold	15	6	10
Oslo ja Akershus	33	29	17
Hedmárku	12	6	13
Opplánda	15	12	14
Buskerud	17	10	21
Vestfold	13	13	14
Telemárku	13	6	11
Aust-Agder	13	7	16
Vest-Agder	13	7	16
Rogalánda	18	16	16
Hordalánda	21	20	24
Sogn ja Fjordane	12	7	17
Møre ja Romsdal	17	15	11
Lulli-Trøndelága	14	16	15
Davvi-Trøndelága	13	7	18
Nordlánda	17	11	14
Romsa	13	13	13
Finnmárku	11	6	12
SUMMA	280	207*	272*

* Dasa lassin boħtet 204 geahču 2010:s ja 197 geahču 2011:s eará metodaid vuodul go systemarevišvnnaid bokte mat leat namuhuvvun bádjels.

156 revišuvnnaas (40 geahčus spesialistadearvvašvuođageahčui n ja 116 geahčus suohkaniid geahčuin) dan 276 systemarevišuvnnaas gávn nahedje láhka- dahje njuolggadusri-hkkumiid (meattáhusaid). Juovlamánu 31. b. 2011 ledje ain 56 geahču dearvvašvuođabálvalusa hárrai 2010:s dahje ovdal gos meattáhusat eai lean giddejuvvon. Jagi ovdal lei dát lohku 65.

Stáhta dearvvašvuođageahču góibidii Fylkkaid dearvvašvuođageahčuid čađahit 300 systemarevišuvnna. Čađahuvvojedje geahčut maid bargoviidotat vástida 374 systemarevišuvnna. Rogálandda Dearvvašvuođageahču čađahii dasa lassin 11 verifikašuvdnageahču dearvvašvuođadiliid hárrai (oassin DBS:s) ja 8 geahču mari-tiima sertifikáhta hárrai petroleumdoaimma olis.

Gohčumat, gidden ja bággensáhkku Stáhta dearvvašvuođageahču ii leat 2009:s addán gohčuma ovttage ásahussii spesialistadearvvašvuođabálvluslága § 7-1 vuodul. Diedžihuvvui okta gohčun ášsis Davvi-Norgga Universitehtabuohcciviesu hárrai. Ášsi guoskkai nu váilevaš doavttirdikšui ahte ii lean jierpmálaš váldit vuostá riskaáhpehe-miid nu go plánejuvvon. Ii addojuvvon gohčun, muhito ášsi lea ain geahčcoorgáanas čuovvoleami vuolde, geahča artihkkala 27. siiddus. Dasa lassin ledje reakšuvnnat mángga ásahusa hárrai mat eai doallan dieđihangeatnegasvuđa geahčcoorgána ektui, geahča spesialistadearvvašvuođabálvaluslága § 6-2. Njealji ášsis dáin ášsiin sáddejuvvui diehto bággensáhku birra.

Bággen ja fápmogeavaheapmi olbmuid vuostá geain ii leat mearridanváldi dan hárrai, muhito geat vuosttaldit dearvvašvuođaveahki oažzuma

Tabealla 10 Bággen ja fápmogeavaheapmi olbmuid vuostá geain ii leat mearridanváldi dan hárrai, muhito geat vuosttaldit dearvvašvuođaveahki oažzuma 2009–2011

Jahki	2009	2010	2011
Galle mearräusa Fylkka dearvvašvuođa-geahču lea vuostáváldán1	1687	2075	2367
Galle mearräusa válđojuvvon vuhti	578	1001	1188
Galle mearräusa main lea vástádus	1146	1217	1305
Galle heittihuvvun mearräusa	125	157	212
Galle rievđaduvvun mearräusa	2	27	24
Galle mearräusa mat bilstet eambo go 3 mánu	1050	1254	1493
Galle váidaga	7	18	16

1 Logut gusket dasa galle mearräuskopijä dearvvašvuođabálvalusaid mearräusain Fylkka dearvvašvuođageahču lea ožžon.

Kapihtal 4A pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodálágas guoská dearvvašvuođaveahkkái pasieanttaide geain ii leat mearridanváldi dan hárrai, muhito geat vuosttaldit dearvvašvuođaveahki oažzuma. Dearvvašvuođabálvalus galgá dahkat mearräusa bággeha hárrai. Kopiija mearräusas sáddejuvvo Fylkkamánnái. Fylkkaid dearvvašvuođageahču ožžo 2011:s 2367 kopija mearräusain, geahča 10. tabealla. Fylkkamánni manná buot mearräusaid čađa, ja Fylkkamánnis lea váldi dárkkistik (rievdadit dahje heaitthiit) mearräusaid. Jus mearräus dearvvašvuođaveahki birra ii leat váidojuvvon kapihtal 4A mielde ja dearvvašvuođaveahkki jotkojuvvo, de galgá Fylkkamánni iešheanalís árvvoštallat lea go ain dárbbu

Tabealla 11 Geahčcoášsit maid Fylkka dearvvašvuođageahču lea gieđahallan – galle loahpahuvvon ášsi ja ášsemeannudanáigi – 2009–2011

Dearvvašvuođageahču ámmát	Galle loahpahuvvon ášsi			Ášsiit maid ášse-meannudanáigi lei eambo go 5 mánu 2011:s
	2009 ¹	2010 ¹	2011 ¹	
Østfold	179	168	141	48 %
Oslo ja Akershus	329	392	408	57 %
Hedmárku	122	132	130	48 %
Opplánda	52	82	93	59 %
Buskerud	113	132	130	61 %
Vestfold	96	92	57	26 %
Telemárku	75	98	80	30 %
Aust-Agder	37	42	47	36 %
Vest-Agder	68	83	94	24 %
Rogalánda	103	85	130	52 %
Hordalánda	185	226	247	50 %
Sogn ja Fjordane	65	58	62	27 %
Møre ja Romsdal	130	71	94	51 %
Lulli-Trøndelága	112	113	134	30 %
Davvi-Trøndelága	72	90	81	35 %
Nordlánda	86	181	121	34 %
Romsa	83	94	81	35 %
Finnmárku	62	53	51	51 %
SUMMA	1969	2192	2181	46 %
Dasa lassin heittihuvvun almmá árvvoštallama haga ²	289	354	384	
Hilgojuvvon áššit ³	143	192	174	

1 Muhtun logut spiehcastit veahá ovddit jaqid almmuhemiin dannego ovdalaš rapportaid dieđut njulgejuvvojtit jus fuornišuvvojtit boasttuuvuđat dahje váilevávuđat.

2 Loahpahuvvojtit dan bokte ahte dat gii lea váidojuvvo bivdojuvvo válđit oktavuođa suinna gii lea váidán, gávnahnai dihte dáhtolaš čovdosa

3 Čielga ášsehiis áššit dahje boarásuvvatn áššit hilgojuvvojtit.

dearvvašvuođaveahkkái go leat gollan golbma mánu dan rájes go mearrádus dahkkojuvvui.

Majjal go Fylkkamánni lei mannan mearräusaid čađa, góibidedje 65 proseantta mearräusain ahte Fylkkamánni reagere juogo heittihéami dahje rievdadeami bokte, dahje ahte suohkanat/bálvalusat ožžot rávvagiid ja láidesteami. 35 proseantta mearräusain válđojuvvujedje vuhti. Fylkkamánni oačui 16 váidaga dearvvašvuođabálvalusa mearräusaid hárrai. 14 ášsiis doalahuuvvojedje mearräusat.

Geahčcoášsit (ovttaskas áššit)

Geahčcoášsit maid Fylkka dearvvašvuođageahču lea gieđahallan

Geahčcoášsit leat áššit mat leat gieđhallojuvvon pasienttaid ja oapmahaččaid ja eará gálduid váidagiid vuodul, ja mat guoskahit vejolaš bálvalusrihkkumiid. Olles riikka dáfus ledje 2752 odđa ášsi 2011:s. Dát lea veaháš unnit go 2010:s. Váidagat eai leat dássetat miehtá riikka. Unnimusat váidagat ledje Vestfol-das, gos ledje 38 guđege 100 000 ássi nammii. Finnmarkkus ledje eanemus, 94 guđege 100 000 nammii. Rabas ášsiid lohku (restánsat) jahkemolsumis lei 1099, sullii seamma go ovddit lagi.

Eambbo go bealli geahčcoášsiin galget leat gieđhallojuvvon viđa mánu sisá. Dán olahedje oktanuppelogi Fylkka dearvvašvuođageahčus 2011:s (Oslo ja Akershus

Tabealla 12 Rievtalaš vuodđu man ektui Fylkka dearvvašvuodageahču geahčcoášit leat árvvoštallojuvvon 2009–2011

	2009 ¹	2010 ¹	2011
Njuolggadusat dearvvašvuodabargiidlágas			
Dohkálaš doaibma: láhtten (§ 4)	201	245	210
Dohkálaš doaibma: iskkadeapmi, diagnostikhka, diksun (§ 4)	1715	1689	1835
Dohkálaš doaibma: dálkasat (§ 4)	227	231	220
Dohkálaš doaibma: eará (§ 4)	291	305	329
Fáhkka dearvvašvuodaveahkki (§ 7)	38	36	29
Diehtojuohkin (§ 10)	103	104	111
Doaimma organiseren (§ 16)	191	148	174
Jávohisgeatnegasvuohta, diedihanriekti, diedihan-geatnegasvuohta (kap. 5 ja 6)	126	176	160
Pasieantajournála (§§ 39–41)	233	320	241
Dohkálaš dearvvašvuodabargit: gárenávnunasgeavaheapmi (§ 57)	44	47	46
Dohkálaš dearvvašvuodabargit: eará dilálašvuodat (§ 57)	68	64	67
Njuolggadusat spesialista-dearvvašvuodabávaluslágas			
Geatnegasvuohta doaimmahit dohkálaš ásahusa (§ 2-2)	587	706	704
Eará geatnegasvuodut	573	670	563
Árvvoštallanvuodu summa²	4397	4741	4689
Galle ášši oktan árvvoštallamiin²	1969	2192	2181

¹ Smávit spiekhasteamit ovddit jagiid almmuhemiin bohtet das go ovdalaš rapporttaid dieđut njulgejuvvorit jus fuomášuvvojtit boasttuvuodat dahje váilevašvuodat.

² Många dain áššiin maid Fylkka dearvvašvuodageahču giedħallá, quoskkahit árvvoštallamiid māngga láhkanjuolggadusa hárrai. Danne lea árvvoštallanvuodu summa stuorát go áššiid lohku.

Tabealla 13 Galle loahpahuvvan geahčcoášsi ja reakšuvnnat juhkkojuvvon jagiide 2003 rájes 2011 rádjái

Jahki	Loahpahuvvon áššit	Reakšuvnnaid lohku	Áššit loahpahuvvon reakšuvnnaid haga
2003	172	125	55
2004	237	148	101
2005	242	168	87
2006	252	184	76
2007	271	181	95
2008	224	155	65
2009	301	235	87
2010	347	255	103
2011	366	283	131

Muhtun áššiin leat boah tán eambbo go okta reakšuvdna.

Tabealla 14 Reakšuvnnat Stáhta dearvvašvuodageahčus dearvvašvuodabargiid vuostá 2010:s ja 2011:s

	Várrehus		Massán autorisašuvnna dahje lobi		Massán rekvírerenlobi		Ráddjejuvvon autorisašuvdna /lohpí (§ 59)		Ráddjejuvvon autorisašuvdna /lohpí (§ 59a)		Massán spesalistadohkehami		Summa	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Doavttir	53	59	27	24	8	8	2	4	8	1		1	98	97
Bátnedoavttir	4	11	3	2						1			7	14
Psykologa	5	3	6				1						12	3
Buohccidivšár	11	8	43	42				1		2			54	53
Veahkkedivšár	1	2	23	16						1			24	19
Suodjalandivšár		1	5	3									5	4
Jortamovra	2	2	2										4	2
Fysioterapeuta		1	3				1		1				5	1
Eará joavkkut	4	5	7	11						2			11	18
Ii-autoriserejuvvon	8	15											8	15
Summa	88	107	119	98	8	8	4	5	9	7		1	228	226

Tabealla 15 Sivat manne leat geassán autorisašuvnnaid 2011:s iešguđetge dearvvašvuodabargiidjoavkkuid mielde

	Buohccidivšár	Veahkkedivšár	Doavttir	Eará	Summa
Gárenávnunasgeavaheapmi	27	9	11	10	57
Buozanvuohta	3		1		4
Seksuálalaččat geavahan pasieantta	2		3	1	6
Láhtten	5	7		4	16
Ii-dohkálaš doaibma			2		2
Ii čuovvolan várrehusa	1		6	1	8
Massán olgoriikkas	4		1		5
Summa	42	16	24	16	98

Dearvvašvuodageahčut lohkkojít oktan fylkan). Gáibádus devdojuvvui maiddái visot fylkkaid dáfus go geahččá oppalačat, go 54 proseantta áššiin riikkadásis gieðhallojuvvojedje oanehit áiggis go viða mánus.

Geahččoášshit leat dávjá máñggabealágat ja dain leat gaskamearáláččat guokte-golbma árvvoštallanvuođu. Dohkálaš ásahus lea dat fáddá mii dávjjimusat árvvoštallojuvvo. Dasto bohtet árvvoštallamat pasieantajournála deavdima geatnegasvuoda hárrái. Árvvoštallamat mat gusket gárrenávdansiida ja eará áššiide dearvvašvuodabargiid birra, leat unnán, muhito dávjá duođalaččat.

Stáhta dearvvašvuodageahču gieðahallá daid duođalaččamus geahččoášiid maid Fylkkamánni sáddé (ovdal 2012 Fylkka dearvvašvuodageahču). 2011:s gieðahalai Stáhta dearvvašvuodageahču 366 ášši, 2010:s ledje 347, geahča 13. tabealla. Dáin addojuvvojedje 283 reakšuvnna. Dáin ledje 57 ásahusaid hárrái, dát lea 30 eambbo go 2010:s, ja 226 ledje dearvvašvuodabargiid hárrái. 2010:s bohte 255 reakšuvnna. 131 ášši loahpahuvvojedje almmá reakšuvnnaid haga, 2010:s ledje 103. 92 dearvvašvuodabargi masse oktiibuot 98 autorisašuvnna 2011:s, 2010:s ledje 119 autorisašuvnna, geahča 14. tabealla. Eanas ruovttoluottageassimat guske gárrenávnna geavaheampái. 2011:s ožžo čieža dearvvašvuodabargi ráddjejuvvo autorisašuvnna dearvvašvuodabargiidlága § 59 a vuodul, ja vihtta dearvvašvuodabargi lága § 59 vuodul

Oktiibuot suspenderejedje 32 dearvvašvuodabargis autorisašuvnna/lobi dan botta go ášši gieðhallojuvvui, ja čieža dearvvašvuodabargi suspenšuvdna guhkiduvvui. Stáhta dearvvašvuodageahču rievdadíi iešheanalís ovta mearrádusa várrehusas ii makkárge reakšuvdnan.

Stáhta dearvvašvuodageahču oačui diedáhusa gávcci dearvvašvuodabargis mat eaktodáhtolaččat adde eret iežaset autorisašuvnna. Guhtha doaktára adde eaktodáhtolaččat eret vuogatvuoda revkireret A- ja B-joavkku dálkasiid. 84 váidaga mearrádusaaid ektui sáddejuvvojedje Stáhta dearvvašvuodabargiidlávdegoddái (HPN) 2011:s, 2010:s ledje 76. Váidagiin mat sáddejuvvojedje dohko, ledje 66 váidaga mearrádusaaid ektui hálldahušlaš reakšuvnnaid birra (dáin ledje vihtta suspenšuvdnamearrádusa). 15 váidaga guske ohcanhilgumii ožža autorisašuvnna / ráddjejuvvo autorisašuvnna dáfus, guokte váidaga guske go revkirerenvuoigatvuoda ohcan lei hilgojuvvon, ja okta váidda guoskkai mearrádusa rievdaepmái. Lávdegoddi gieðahalai 79 váidaga mearrádusaaid dáfus maid Stáhta dearvvašvuodageahču lei mearridan 2011:s. Sii nannejedje 67 mearrádusa, logi mearrádusa rievdaduvvojedje, okta rievdaduvvui belohahkii, ja okta váidda hilgojuvvui. Stáhta dearvvašvuodageahču gáibidii áššáskuhtima ovci áššis 2011:s, ovddit lagi lei lohku gávcci. Guoktenuppelogi áššis lei konklušuvdna ahte ii leat vuodđu gáibidit áššáskuhtima dearvvašvuodabargiid dahje ásahusa vuostá. Golbma dearvvašvuodabargi dieðihuvvojedje politijjaide danne go várohedje ránggáštusvulot diliid.

Stáhta dearvvašvuodageahču gieðahalai 82 ohcama dearvvašvuodabargiin geat ovdal ledje massán autorisašuvnna. Dáin ožžo 27 dearvvašvuodabargi ožža autorisašuvnna ráddjejumiid haga, ja gávcci dearvvašvuodabargi ožžo ráddjejuvvo autorisašuvnna fuolahit doaimam dihto eavttuid vuodul. 37 ohcama ožža autorisašuvnna hárrái ja logi ohcama ráddjejuvvo autorisašuvnna hárrái hilgojuvvojedje. Golmma ohcamis oažžut vuogatvuoda revkireret A- ja B-joavkku dálkasiid dearvvašvuodabargiin geat ovdal ledje massán revkirenenlobi, juolluduvvui okta ohcan ja guokte hilgojuvvojedje.

2011:s gieðahalai Stáhta dearvvašvuodageahču 79 ášši ásahusaid hárrái, ovddit lagi ledje 38 ášši. 57 áššis gávnahuvvui ahte dearvvašvuodáláhka lei rihkkojuvvon, ja 18 áššis gávnahuvvui ahte geahččoorgána diedihangeatnegasvuhta lei rihkkojuvvon. 22 áššis gávnahuvvui ahte dearvvašvuodáláhka ii lean rihkkojuvvon. Lea Fylkkamánni (ovdal 2012 Fylkka dearvvašvuodageahču) mii eanas hávíid loahpaha áššiid mat gusket rihkkumiidda organiseremis dahje stívrejumis dan dearvvašvuodabálvalusa hárrái mii fáollojuvvo. Danne lea dákkár áššiid lohku oalle vuollin Stáhta dearvvašvuodageahčus go buohastahtá loahpahuvvon áššiid oppalaš loguiguin.

2011:s bivddii Stáhta dearvvašvuodageahču áššedovdi árvvoštallamiid 13 geahččoášsis. Viidáseappot gohcohalle čieža dearvvašvuodabargi suovvat iežaset iskkaduvvot medisiinnalaččat dahje psykologalaččat, geahča dearvvašvuodabargiidlága § 60.

Gaskamearáláš áššemeannudanági dan 366 áššis maid Stáhta dearvvašvuodageahču gieðahalai válmmasin 2011:s, lei 5,1 mánu, 2010:s lei dát 5,4 mánu. 2011:s oačui Stáhta dearvvašvuodageahču 353 ožža ášši gieðahallamii, 2010:s ledje 327. Juovlamánu 31. b. ledje 162 geahččoášsi gieðahallamis, ovddit lagi ledje 165.

Diedihanhortnet

Dearvvašvuodadoaimmahagat ja ásahusat main lea siehtadus dearvvašvuodadoaimmahagat dahje regionála dearvvašvuodadoaimmahagat leat geatnegahton diedihit duođalaš dáhpáhusaid Stáhta dearvvašvuodageahčui. Duođalaš dáhpáhusat leat jápmimmat dahje mearkašahti pasieantavahagat, gos váikkuhus lea vuorddekeahthes dan riska vuodul maid sáhttá rehkenastit (spesialistadearvvašvuodabálvaluslága § 3-3a). Dát dieðihanhortnet ásahuvvui guovtti lagi geahččalanortnegin geassemánu 1. b. 2010 rájes ja nannejuvvui lágas ožžajagemánu 1. b. 2012

2011 oačui Stáhta dearvvašvuodagaehču 140 diedáhusa. 42 proseantta (59 diedáhusa) bohte psykalaš dearvvašvuodasudjalusas ja 58 proseantta (81 diedáhusa) bohte somáhtalaš dearvvašvuodabálvalusain. Logi proseantta diedáhusain (14 diedáhusa) mielddisbukte iskama bíikkis, ja 48 proseantta (67 diedáhusa) sáddejuvvojedje Fylkka

dearvvašvuodagehčui viidáset geahččoěuvvoleapmái.
Eanemus diedáhusat bohte St. Olavs hospitálas (18 diedáhusa),
Oslo universitehtabuohcciviesus HF (15 diedáhusa) ja Møre ja
Romsdála Dearvvašvuhta HF:s (12 diedáhusa).

Dieđihanguovddáš

Stáhta dearvvašvuodageahču Diedihanguovddáš lea
diehtočoakkáldat dáhpáhusaide mat leat dieđihuvvon spesialist
adearvvašvuodabálvaluslága § 3-3 olis.

Dearvvašvuodaásahusat leat geatnegasat addit čálalaš
dieđáhusa Fylkka dearvvašvuodagehčui mearkkašahtti
persovdnovahágiid birra ja dáhpáhusaid birra mat livče
sáhttán dagahit mearkkašahtti persovdnovahága pasientii
dearvvašvuodabálvalusa addima olis dahje jus okta pasieanta
vahágahttá nuppi. Suoidnemánu 1. b. 2012 rájes váldá
Máhttguovddáš badjelasas ovddasvástádusa dieđihanortnega
dáfus.

Áigodagas 2008–2011 registrerejuvvojedje 7756 dieđáhusa
(1286 dieđáhusa 2008:s, 2059 2009:s, 2265 2010:s ja 2146
2011:s).

Diedáhusain mat registrerejuvvojedje 2011:s, guoskkai
goalmmádasoassi (34 proseantta) mearkkašahtti persovdnava-
hágiidda, ja veaháš vuollel beallí dieđáhusain (46 proseantta)
guoskkai diliide mat livče sáhttán dagahit mearkkašahtti
persovdnovahágiid. Registrerejuvvojedje 435 dieđáhusa
eahpelunddolaš jápmima birra (20 proseantta dieđáhusain).

15 proseantta buot dieđáhusain (314 dieđáhusa) ledje dan
geažil go dálkasat leat boastut geavahuvvon.
Dálkkasboastuvuodat ledje earret eará boasttu dosa, boasttu
hálddašeapmi, boasttu dálkkas, boasttu pasieanta ja
vuorddekeahthes váikkuhus.

Gávcci proseantta buot dieđáhusain (150 dieđáhusa), gusket
dáhpáhusaid riegádahttimiid oktavuođas. 49 proseanttas dán
dieđáhusain lei eadni mii vaháguvai, ja 30 proseanttas lei
mánná mii vaháguvai. Registrerejuvvojedje 24 dáhpáhusa go
mánná jámii riegádeami vuolde dahje go ohki jámii mánago-
ahktái.

20 proseantta buot dieđáhusain (438 dieđáhusa) ledje dáhpáhu-
sat psykalaš dearvvašvuodasudjalusas. Ledje 132 dieđáhusa
iešsorbmemä birra ja 14 jápmima badjelmearedosa geažil.

Rehketdoallu ja bargit

2011 juolluduvvon gollobušeahtt 721 Stáhta
dearvvašvuodageahču bušeahttakapitála dáfus lei 96,6 mil-
jovnna ruvnno, ja rehketdoallu čájehii goluid 97,9 miljovnna
ruvnno ovddas. Dietnasat ledje 5,1 miljovnna ruvnno. Go
rehkenastá jahkedoaimmaide de ledje 107 bargi Stáhta
dearvvašvuodageahčus 2011 loahpageahčen.

Stáhta dearvvavuoðageahču almmuheamit

Dearvvašvuodageahču rapportat

Dán ráiddus almmuhit ee. gávdnosiid ja vásáhusaid váiddagieðahallamis ja geahčuin mánáidsuodjalusa, sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid hárrái. Neahttabáikkis www.helsetilsynet.no gávdnojít buot almmuheamit ollislaččat, ja čoahkkáigeasut eŋgelasgillii ja sámegillii.

2011

Meldesentralen - årsrapport 2010
(Rapport fra Helsetilsynet 7/2011)

Fylkesmennenes behandling av klagesaker etter sosialtjenesteloven kap. 4 – raskere behandling når Fylkesmannen selv slutfører saksbehandlingen
(Rapport fra Helsetilsynet 6/2011)

Krevende oppgaver med svak styring. Samlerapport fra tilsyn i 2010 med kommunenes sosial- og helsetjenester til eldre
(Rapport fra Helsetilsynet 5/2011)

Kommuner bryter loven ved henvendelser om økonomisk stønad. Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2010 med sosiale tjenester i Nav
(Rapport fra Helsetilsynet 4/2011)

Korleis tek fódeinstitusjonen og kommunen vare på behova til barselvinna og det nyfødde barnet i barseltida? Rapport frå tilsyn med barselomsorga
(Rapport fra Helsetilsynet 3/2011)

Nytt syn på gammal aktivitet. Tilsyn 2010 med verksemder som er godkjende for å handtere hornhinner m.m. til bruk på menneske i Noreg: Gjennomføring og erfaringar (Rapport fra Helsetilsynet 2/2011)

Meldesentralen – meldinger om uønskede hendelser rapportert fra psykisk helsevern
(Rapport fra Helsetilsynet 1/2011)

Almmuhuvvon reivvet

Dearvvašvuodageahču buktá olu áššiin evttohusaideará mánáidsuodjalus-, sosiála- ja dearvvašvuodaeiseválddiide ja bálvalusaide reivviid bokte. Muhtumat dáin reivviin almmuhuvvojít www.helsetilsynet.no, Publikasjoner\Brev vuolde.

Reivvet ja gulaskuddanvástadusat 2011

Gulaskuddan – ruovttusriegádahtima njuolggadusat – St.dieđ. nr. 12 (2008-2009) En gledelig begivenhet vuodul. Oktillas áhpehisvuoda-, riegádahttin- ja mánnáoažžunfuolaheami birra. Gulaskuddancealkámus b. juovlamánu 21. b. 2011 Stáhta dearvvašvuodageahčus Dearvvašvuodadirektoráhtii.

Medisináladieđáhusat/Dearvvašvuoda- ja sosialdieđáhusat

Fylkkamánni ja Dearvvašvuodageahču juohke fylkkas almmuha jahkásacčat čállosa fylkka bálvalusaid birra ja geahču ja váiddagieðahallama birra. Namma lea medisináladieđáhus dahje dearvvašvuoda- ja sosiáladieđáhus dahje sullasaš, ja ulbmiljoavkkut leat fylkka bálvalusat ja almmolašvuhta, ja guovddáš stivrenválddit. Dieđáhusat gávdnojít ollislaččat Publikasjoner vuolde.

Artihkkalat ja kronihkat

Dihto artihkkalat ja kronihkat, maid Dearvvašvuodageahču bargit čállet, almmuhuvvojít dahje čujuhuvvojít neahttabáikái helsetilsynet no, Publikasjoner Artikler og kronikker vuolde.

Bivdit evttohasaid Karl Evang-bálkášupmái 2012!

Karl Evang-bálkkašupmi (NOK 50 000) juhkojuvvo jahkasačat dakkár olbmui dahje organisašuvdnii mii Karl Evang vuoinjja mielde lea erenoamážit ángirušsan dearvvašvuoda-, sosiála-dahje mánáidsuodjalussuorggis. Bálkkašupmi geigejuvvo Karl Evang-semináras maid Stáhta dearvvašvuodageahču lágida Oslo ja Akershus allaskuvllas golggotmánu 18.b. Seminára galgá oččodit johtui digaštallama ja beroštumi áigeguov-dilis fáttás mii lea Karl Evang vuoinjja mielde ja Stáhta dearvvašvuodageahču bargui ávkin. Seminára lea nuvttá, dasa ii dárbbaš dieðihit ja buohkat leat bures boahitn!

Loga eambbo bálkkašumi ja seminárabirra helsetilsynet no evang neahttiiddus.

Evvott evttohasaid bálkkašupmái ovdal borgemánu 24.b.

dahje

Statens helsetilsyn, P.b. 8128 Dep, 0032 Oslo

Geahčoraporttat

Juhke sosial- ja dearvvašvuodageahču raporta almmuhuvvo neahtabáikkis helsetilsynet no. Doppe sáhtát daid viežat fáttáid mielde, suohkaniid mielde, dearvvašvuodadoaimmahagaid mielde, fylkka dahje jagi mielde.

Statens helsetilsyn

Norwegian Board of Health Supervision
Postboks 8128 Dep
0032 OSLO

Tlf: (+47) 21 52 99 00

Fáksa: (+47) 21 52 99 99

E-poasta: postmottak@helsetilsynet.no

Interneahhta:

Galledančujuhus: Calmeyers gate 1, Oslo
Njukčamánnu 2012

